

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA DĚDICKÉHO
PRÁVA V ČESKÉ REPUBLICE**

Autor práce: Rosíková Šárka, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Hana Šindelářová

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2020

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Rosíková Šárka, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Současná právní úprava dědického práva v České republice

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The current legal regulation of inheritance law in the Czech Republic

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

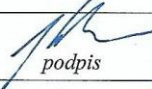

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): JUDr. Hana Šindelářová, tel.: 604 311 423

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 7. 10. 2019

Cíl bakalářské práce: Cílem práce je poskytnout ucelený přehled o dědickém právu, který je obsažen v občanském zákoníku. Pomocí dotazníkového šetření bude zjištěno, jaká je informovanost veřejnosti o tomto právním odvětví.

Student: Rosíková Šárka	25.10.19 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Hana Šindelářová	25.10.19 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: Doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	11.11.19 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	26.11.19 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	2.12.2019 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce JUDr. Haně Šindelářové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ROSÍKOVÁ, Š. *Současná právní úprava dědického práva v České republice: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 85s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Hana Šindelářová.

Klíčová slova: dědické právo, dědický titul, dědické řízení, nepominutelný dědic, odkaz, nový občanský zákoník.

Tato bakalářská práce řeší, pojednává, analyzuje, shrnuje a zkoumá současnou právní úpravu dědického práva v České republice. První část bakalářské práce je věnována dědickému právu hmotnému, kde jsou rozebrány jednotlivé dědické instituty. V závěru teoretické části je stručně pojednáno o dědickém právu procesním, tedy o řízení o pozůstalosti. Cílem této bakalářské práce je poskytnout ucelený přehled o dědickém právu, který je obsažen v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V praktické části jsou dále zpracovány výsledky z dotazníkového šetření, které jsem získala na základě vyplněných dotazníků respondenty.

ABSTRACT

ROSÍKOVÁ, Š. The current legal regulation of inheritance law in the Czech Republic: *Bachelor Thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2020. 85 p. Supervisor: JUDr. Hana Šindelářová.

Key words: inheritance law, succession title, inheritance proceedings, protection of forced heir, legacy, new civil code.

This bachelor thesis deals with, analyses, summaries, investigates the current legal regulation of inheritance law in the Czech Republic. The first part of the bachelor's thesis is devoted to substantive inheritance law. In this part there are analyzed the institutes of inheritance law. At the end of the theoretical parts a briefly deal with of inheritance procedural law, thus inheritance proceedings. The aim of this bachelor's thesis is make summary about inheritance law who situated in Act No. 89/2012 Sb. In the practical part the results from the questionnaire are processed. I obtained the information obtained on the basis of completed questionnaires.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 DĚDICTVÍ A DĚDICKÉ PRÁVO	10
2.1 Vymezení základních pojmů dědického práva.....	10
2.2 Problematika dědického práva v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ...	10
2.3 Současná právní úprava v České republice	21
2.4 Základní zásady dědického práva.....	22
3 PŘEDPOKLADY DĚDĚNÍ	23
4 POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI	26
4.1 Dědická smlouva	26
4.2 Závěť	27
4.2.1 Závěť holografní	29
4.2.2 Závěť alografní.....	29
4.2.3 Závěť alografní – obecná forma.....	29
4.2.4 Závěť alografní – zvláštní forma.....	30
4.2.5 Závěť ve formě veřejné listiny	31
4.2.6 Závěť privilegovaná	32
4.3 Dovětek	35
5 ODKAZ	37
6 DĚDĚNÍ ZE ZÁKONA	42
6.1 První třída dědiců	42
6.2 Druhá třída dědiců	42
6.3 Třetí třída dědiců	43
6.4 Čtvrtá třída dědiců	43
6.5 Pátá třída dědiců	43
6.6 Šestá třída dědiců.....	43
7 DAROVÁNÍ PRO PŘÍPAD SMRTI	44

8	NEPOMINUTELNÝ DĚDIC A POVINNÝ DÍL	47
9	VYDĚDĚNÍ	48
10	REALIZACE PRÁVA DĚDICE DĚDICTVÍ NEPŘÍJMOUT	50
10.1	Zřeknutí se dědického práva	50
10.2	Odmítnutí dědictví	50
10.3	Vzdání dědictví	51
11	DLUHY ZŮSTAVITELE	52
12	ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI	53
12.1	Soudní komisariát	54
12.2	Místní příslušnost	55
12.3	Fáze řízení o pozůstalosti	55
12.3.1	Zahájení řízení o pozůstalosti	56
12.3.2	Předběžné šetření	56
12.3.3	Zastavení řízení	57
12.3.4	Rozhodnutí	58
12.4	Likvidace pozůstalosti	59
12.5	Opravný prostředek	59
12.6	Dodatečné projednání pozůstalosti	60
13	PRŮZKUM VĚDOMOSTÍ VEŘEJNOSTI V DĚDICKÉM PRÁVU	62
	Shrnutí šetření	78
	Závěr	81
	Seznam použitých zdrojů	82
	Seznam zkratk	84
	Přílohy	85

ÚVOD

Existence dědického práva je v historii lidské společnosti spojena již se samotnou existencí práva vlastnického. Počátek psaného dědického práva se traduje v právu římském, v jeho nejstarší kodifikaci, Zákoně dvanácti desek z poloviny 5. století př. n. l. Již tam se nabízela možnost dědit podle zákona nebo podle testamentu. Nejstarší římská posloupnost byla tzv. pater familias, kde dědicem byly osoby, které byly plně podřízeny zůstavitelově moci. Jednalo se například o jeho děti, manželku, ale i jiné osoby, které byly součástí rodiny. Tyto osoby byly hromadně označovány jako dědicové domácí. Tehdejší právo ještě neumožňovalo této skupině dědiců dědictví odmítnout, proto se o nich také říkalo, že jsou dědici nutnými a na jejich vůli se nehledělo. Základní zásady římského dědického práva ovlivnily rozvoj dědického práva i v ostatních evropských civilizacích, včetně vývoje práva v českých zemích.

Od tehdejší právní úpravy se současné české dědické právo výrazně změnilo. Přibyly nové instituty, zákonná posloupnost se rozrostla o další dědické třídy a zůstavitel má nyní volnější ruku při pořízení pro případ smrti. Dědic dnes již nemá povinnost dědictví přijmout a část zůstavitelova majetku může získat také člověk, který nebyl zůstavitelovi nějak blízký.

Dědické právo je v současnosti upraveno řadou právních předpisů různé právní síly. Nejvýznamnějším pramenem dědického práva je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“). V tomto zákoně je dědické právo řazeno v jeho části třetí, neboť se problematika dědění řadí do oblasti majetkových práv, kde upravuje přechod práv a povinností ze zůstavitele na možné dědice.

Problematiku dědického práva jsem si pro zpracování této bakalářské práce vybrala, protože mě dědické právo vždy zajímalo a v současné době i zajímá.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem této předkládané bakalářské práce je poskytnout ucelený přehled o dědickém právu, který je obsažen v občanském zákoníku, a dále zjistit, jaké jsou vědomosti veřejnosti ohledně této právní problematiky, zda jsou si respondenti vědomi, že i předmětem dědění mohou být dluhy, a zda by ocenili prezentování tohoto odvětví prostřednictvím médií. Práce se skládá z části teoretické a z části praktické. Teoretická část je rozdělena do dvanácti částí, přičemž v druhé části se zabývám obecným dědickým právem. Třetí část pojednává o předpokladech dědění. V části čtvrté a páté jsem se již věnovala jednotlivým právním institutům dědického práva, jako je dědická smlouva, závěť, dovětek a odkaz. Následující kapitola obsahuje dědickou posloupnost. Část sedmá rozebírá darování pro případ smrti. Část osmá blíže specifikuje nepominutelného dědice a právo na jeho povinný díl. V části deváté jsou rozebrány důvody, pro které lze nepominutelného dědice vydědit. Část desátá představuje možnosti, jak lze dědictví nepřijmout. Část jedenáctá klade důraz na skutečnost, že i dluhy zůstavitele jsou součástí dědictví, a poslední část teoretické části stručně pojednává o řízení o pozůstalosti.

Pro vyhodnocení praktické části jsem použila kvantitativní průzkumnou metodu pomocí dotazníku. Dotazník obsahoval 12 otázek, z nichž byly dvě otevřené a deset uzavřených. Ze sta osmdesáti rozdaných dotazníků se jich vrátilo 180. Návratnost byla v tomto případě 100%. Tyto dotazníky jsem vkládala občanům naší obce do jejich domovní poštovní schránky společně s informací, kam odpovědi směřovat.

2 DĚDICTVÍ A DĚDICKÉ PRÁVO

Dědické právo má své kořeny již v právu římském a dědění podle zákona mělo své počátky ještě před vydáním Zákona dvanácti desek. Na otázku, co se stane s majetkem, který zemřelý v době smrti vlastnil, odpovídalo a v současné době odpovídá dědické právo.¹

2.1 Vymezení základních pojmů dědického práva

Dědické právo upravuje přechod majetku ze zůstavitele na jiné osoby.² Pojem dědické právo lze chápat ve dvou významech, a to jako právo objektivní, což je souhrn právních norem, které upravují tuto oblast práva, ale také jako právo subjektivní, tedy právo konkrétního dědice na pozůstalost nebo na její poměrnou část. Občanský zákoník dědické právo definuje v ustanovení § 1475 jako právo na pozůstalost nebo na její poměrnou část.

S dědickým právem úzce souvisí i pojem dědictví. Tento pojem je blíže specifikován v občanském zákoníku, konkrétně v § 1475 v odst. 3 občanského zákoníku a lze jej chápat tak, že dědictví je vše, co dědicové po zůstaviteli získají po skončení dědického řízení.

Pozůstalost je tvořena celým jměním zůstavitele k okamžiku zůstavitelovy smrti. Jmění je v § 495 občanského zákoníku definováno jako souhrn majetku a dluhů, které zůstavitel během svého života nabyt. Pozůstalost je tak tvořena aktivy a pasivy zůstavitele. Do pozůstalosti se nezařazují práva a povinnosti, která jsou vázána výlučně na jeho osobu. Výjimka připadá v úvahu jen tehdy, pokud by byly tato práva a povinnosti uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.

2.2 Problematika dědického práva v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“) byl účinný od roku 1964 až do roku 2013. Během jeho účinnosti byl několikrát novelizován a i přesto, že se jej zákonodárci snažili zdokonalit, výrazně se odchyloval od standardů právní kultury kontinentální Evropy a od tradic, které byly odmítány po státním převratu v roce 1948.

¹ KOVÁŘOVÁ, D. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka*. Praha, 2015. s. 11.

² KOVÁŘOVÁ, D. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka*. Praha, 2015. s. 13.

Předchozí právní úprava byla založena na myšlence jednoty zájmu společnosti a jednotlivce. Zájmy jednotlivce však byly podřízeny společnosti a s občanským právem bylo pracováno jako s nástrojem pro řízení společnosti.³ Na vůli mrtvého se nehledělo, neboť převládala názor, že mrtvý již žádnou vůli nemá. Po politických a společenských změnách po roce 1989 zákonodárci dospěli k názoru, že předchozí právní úprava OZ je nedostatečná, a po předchozích částečných novelizacích OZ se rozhodli pro přijetí nového zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), který respektuje poslední vůli zůstavitele projevenou ať už prostřednictvím závěti či dědické smlouvy.⁴

Dědické právo bylo v OZ upraveno v části sedmé, která obsahovala od roku 2005 šest hlav, přičemž každá z těchto hlav upravovala určitou část dědického práva. V hlavě první byla obsažena problematika:

- nabývání a odmítnutí dědictví
- dědická nezpůsobilost
- vydědění potomka
- a přechod dluhů

Nabývání dědictví bylo upraveno od § 460 do § 462. V ustanovení § 460 byl definován okamžik, kdy k nabývání dědictví docházelo. Tím okamžikem byla smrt zůstavitele. V následujícím paragrafu, tedy v § 461, byly upraveny dědické důvody, což znamená, že k nabytí dědictví mohlo dojít pouze na základě dědění ze zákona nebo závěti anebo z obou těchto důvodů. Nabývání dědictví je v současné právní úpravě řazeno od § 1475 do § 1478 NOZ. Kromě toho, že NOZ vyjmenovává ve výše zmíněných ustanoveních instituty dědického práva, díky kterým je možné dědictví nabyt, vysvětluje i základní pojmy, jako je dědické právo, pozůstalost a dědic. Dále zmiňuje jednu z novinek dědického práva a tou je odkazovník a odkaz. Problematice odkazovníka a odkazu se NOZ dále věnuje od § 1594 do § 1628 kde podmínky zřízení, obtížení či odvolání odkazu podrobně popisuje.

Odmítnutí dědictví bylo upraveno od § 463 do § 468 OZ a spočívalo v právu dědice dědictví odmítnout a to buď ústním prohlášením u soudu anebo písemným

³ PELECH, Z. Dědické právo – analýza dosavadní a nové právní úpravy. České Budějovice, 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Věra Pražmová.

⁴ BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. Nový občanský zákoník nejdůležitější změny. Olomouc, 2013, s.195

prohlášením jemu zasláným.⁵ Odmítnutí bylo možné učiniti prostřednictvím tzv. zástupce dědice a to však pod podmínkou, že mezi zástupcem a samotným dědicem byla uzavřena plná moc, která zástupce k takovému úkonu výslovně opravňovala. Lhůta pro odmítnutí dědictví byla jeden měsíc ode dne, kdy byl dědic soudem o takovém úkonu obeznámen a poučen o případných následcích. V případě, že existovaly důležité důvody, byl soud oprávněn lhůtu pro podání prohlášení prodloužit. Považuji za nezbytné zde uvést, že odmítnout dědictví nemohl dědic, který svým počínáním dal najevo, že dědictví odmítnout nechce. Dále nebylo možné k prohlášením uvést výhrady, podmínky či odmítnout pouze určitou část dědictví. Prohlášení, které dědic před soudem učinil, bylo neodvolatelné a stejně tak bylo neodvolatelné i to, že dědic dědictví neodmítá.⁶ K dědici neznámému nebo k dědici u kterého nebyl znám pobyt, který byl o svém dědickém právu vyrozuměn vyhláškou soudu a který o sobě nedal vědět v určené lhůtě, se během řízení o dědictví nepřihlíželo.⁷ V současné právní úpravě je odmítnutí dědictví zařazeno od § 1485 do § 1489. Stejně jak v předchozí právní úpravě, tak v současné platí, že každý z dědiců má právo dědictví odmítnout a stejně tak je možné odmítnout dědictví prostřednictvím zmocněnce. U nepominutelného dědice v OZ bylo možné dědictví odmítnout pouze jako celek. NOZ představuje v tomto ohledu novinku a tou je, že ustanovení § 1485/1 NOZ dává možnost nepominutelnému dědici dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu, což v praxi znamená, že pokud nepominutelný dědic neuplatní při odmítnutí dědictví výhradu povinného dílu, ale pouze odmítne dědictví bez výhrady povinného dílu, je v odmítnutí dědictví zahrnuto i to, že neřádá ani povinný díl což zapříčiní, že nebude mít právo ani na povinný díl. Problematice odmítnutí dědictví se dále zabývám v kapitole desáté.

Dědickou nezpůsobilost upravoval OZ v § 469, kde uváděl, že nemohl dědit ten, *kdo se dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho manželce, dětem nebo rodičům anebo zavrženého jednání, proti projevu poslední vůle zůstavitelovy.*⁸

To však neplatilo, jestliže mu zůstavitel tento čin odpustil.⁹ Dědická nezpůsobilost se

⁵ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §463. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

⁶ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §463 - §468. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

⁷ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §463. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

⁸ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §469. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

⁹ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §469. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

v OZ vztahovala pouze na toho, kdo se dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli a jeho blízkým. V současné chvíli je pro dědickou nezpůsobilost důvodů více a NOZ je upravuje v ustanovení § 1481 a § 1482. Blíže se budu dědickou nezpůsobilostí podle současné právní úpravy zabývat v kapitole třetí.

Co se týče institutu **vydědění** tak tento institut byl do OZ navrácen až od 1. 4. 1983. Vydědit potomka bylo možné pouze z jednoho jediného důvodu a to, pokud potomek neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc ve stáří, v nemoci nebo v jiných závažných případech. Další podstatná změna, která se týkala tohoto institutu, nastala po roce 1991 a to prostřednictvím zákona č. 509/1991 Sb., díky kterému se měnila jednotlivá ustanovení OZ. Změna spočívala v rozšíření důvodů pro vydědění potomka. Nadále bylo vydědění možné ze čtyř důvodů, které byly upraveny § 469a. Zůstavitel tedy mohl vydědit svého potomka, pokud

- a) *v rozporu s dobrými mravy neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech,*
- b) *o zůstavitele trvale neprojevoval opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl,*
- c) *byl odsouzen pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku,*
- d) *trvale vedl nezřízený život.¹⁰*

Pokud zůstavitel tak v listině o vydědění výslovně stanovil, vztahovaly se důsledky vydědění i na děti vyděděného potomka i na další jejich potomky. Do listiny o vydědění musel zůstavitel vždy uvést důvod pro vydědění. Pro náležitosti a zrušení této listiny platily obdobné podmínky jako pro náležitosti a zrušení závěti.¹¹ Listinu o vydědění mohl zůstavitel sepsat jednak vlastní rukou, nebo v jiné písemné formě avšak za přítomnosti svědků nebo ve formě notářského zápisu. Náležitosti, které listina o vydědění musela obsahovat, byly uvedení data, měsíce a roku podepsání. Pokud tyto náležitosti zůstavitel v listině o vydědění neuvedl, na listinu se hledělo jako na neplatnou.¹² Listinu o vydědění bylo možné zrušit pozdější platnou listinou o vydědění,

¹⁰ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §469a. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

¹¹ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §469a. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

¹² ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §476. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

odvoláním listiny anebo tím že ji zůstavitel zničil.¹³ V současné právní úpravě, lze potomka vydědit na základě čtyř důvodů, které blíže rozebírám v kapitole deváté.

Ohledně **přechodu dluhů** platilo v OZ konkrétně v § 470, že dědic odpovídal za dluhy zůstavitele do výše ceny nabytého dědictví a zároveň odpovídal za přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele opět do výše ceny nabytého dědictví. Pokud bylo v rámci dědického řízení více dědiců, tak přesný poměr odpovědnosti za dluhy a náklady pohřbu se určil podle toho, jak velkou část dědic z pozůstalosti nabyl.¹⁴ Pokud se stalo, že dědictví bylo tzv. předloženo, mohli se dědicové s věřiteli dohodnout, že dědictví jim přenechají. Tuto dohodu však musel schválit soud. Soud takovou dohodu schválil pouze za předpokladu, že neodporovala zákonu a ani dobrým mravům.¹⁵ V případě, že nedošlo k dohodě mezi dědici a věřiteli, řídila se povinnost plnit tyto dluhy podle občanského soudního řádu o likvidaci dědictví s tím rozdílem, že dědic neodpovídal za dluhy věřitelům, kteří své pohledávky včas neoznámili i přesto, že byli vyzváni soudem, a to na návrh dědiců. Dále dědici neodpovídali za dluhy, pokud cena dědictví byla již vyčerpána.¹⁶ Pokud dědictví připadlo státu, stát odpovídal za zůstavitelovy dluhy a za přiměřené náklady jeho pohřbu stejně tak jako dědic.¹⁷ Pokud nebylo možné uhradit peněžitý dluh penězi z dědictví, mohl stát použít k úhradě i věci, které byly předmětem dědictví a které svou hodnotou odpovídaly výši dluhu. V případě, že věřitel tento návrh neakceptoval, mohl stát navrhnout likvidaci dědictví.¹⁸ Rozdíl mezi předchozí právní úpravou a současnou je v tom, že dědic v NOZ ručí za dluhy neomezeně. Dále se o přechodu dluhů na dědice zmiňuji v kapitole jedenácté.

Hlava druhá OZ se zabývala jedním z dědických titulů a to děděním ze zákona. V předchozí právní úpravě bylo dědění ze zákona rozvrženo do třech tříd. Čtvrtá dědická třída byla doplněna až od 1. 1. 1992. Problematika dědických tříd byla obsažena v ustanoveních § 473 až § 475a OZ. V ustanovení § 473 odst. 1 byla upravena první třída dědiců, kterou tvořili děti zůstavitele a manžel. Každý z těchto dědiců dědil

¹³ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §480. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

¹⁴ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §470. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

¹⁵ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §471. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

¹⁶ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §471. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

¹⁷ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §472. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

¹⁸ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §472 odst.2, Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

rovným dílem. V následujícím odstavci tohoto ustanovení bylo pracováno s možností, že by některé dítě ze zůstavitelových dětí dědit nemohlo. V takovém případě pak dědický podíl takového dítěte nabývali stejným dílem jeho potomci, a pokud ani tyto děti nebo některé z nich dědit nemohly, dědili stejným dílem jejich potomci.¹⁹

V § 474 OZ byla charakterizována druhá dědická třída, která přicházela na řadu, když nedělili potomci zůstavitele. Druhá dědická třída se skládala z manžela, z rodičů zůstavitele a dále z těch, kteří se zůstavitelem žili nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu o společnou domácnost pečovali nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele. Dědici v této dědické třídě dědili stejným dílem, manžel však vždy nejméně polovinu z dědictví.²⁰

V případě, že nedělil manžel či rodiče zůstavitele, dědili ve třetí třídě rovným dílem zůstaviteli sourozenci a dále ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně rok před jeho smrtí ve společné domácnosti a společně se zůstavitelem pečovali o společnou domácnost nebo pokud byli odkázáni výživou na zůstavitele. Pokud nedělil některý ze sourozenců zůstavitele, dědily na jeho místě stejným dílem jejich děti. Tato dědická třída byla upravena v § 475 a to v odst. 1 a 2.²¹

V § 475a byla definována poslední dědická třída která byla tvořena prarodiči zůstavitele a pokud nedělili ti, dědily stejným dílem jejich děti.

Podle předchozí právní úpravy byly dědické třídy rozděleny do čtyř skupin. Současná právní úprava však v tomto ohledu představuje značnou změnu, neboť problematiku dědění ze zákona člení do šesti tříd, kterým se podrobně věnuji v kapitole šesté.

Hlava třetí upravovala problematiku dědění ze závěti a to konkrétně od § 476 do § 480 OZ. Předchozí právní úprava OZ zůstavitelům umožňovala pořízení závěti hned několika způsoby. První způsob, prostřednictvím kterého zůstavitel mohl projevit svoji poslední vůli, byla závěť pořízena vlastní rukou. Tuto závěť bylo možné napsat pouze vlastnoručně a zůstavitel ji musel vlastnoručně podepsat. Další podmínkou této závěti, bylo uvedení data jejího podepsání. Datum musel být přesný, resp. musel obsahovat

¹⁹ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §473. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

²⁰ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §474. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

²¹ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §475 odst. 1,2. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

den, měsíc a rok podepsání. V případě, že by tato náležitost v závěti chyběla, hledělo by se na ni jako na neplatnou. Dále v § 476 odst. 3 OZ vylučoval tzv. společnou závěť.²² Dalším způsobem jak mohl zůstavitel vyslovit svoji poslední vůli, bylo prostřednictvím závěti, která byla sepsána jinou písemnou formou avšak za přítomnosti dvou svědků. Sepsat tuto závěť bylo možné na počítači či na stroji ale podpis zůstavitele musel být vlastnoruční. Dále měl zůstavitel za povinnost před dvěma současně přítomnými svědky výslovně projevit, že listina obsahovala jeho poslední vůli a svědkové pak následně listinu potvrdili svými podpisy.²³ Závěť musela být opatřena datem podepsání. Tuto povinnost OZ uváděl v § 476b.²⁴

Projevit vůli před třemi současně přítomnými svědky musel zůstavitel, který nemohl číst nebo psát. Listina musela být přečtena a opatřena podpisy přítomných svědků. Zůstavitel i v tomto případě musel potvrdit správnost listiny, a že listina obsahuje jeho poslední vůli. *Pisatelem a předčitatelem mohl být i svědek. Pisatel však nemohl být zároveň předčítatel.*²⁵ V listině muselo být uvedeno, že zůstavitel nemohl číst nebo psát, dále v listině muselo být uvedeno kdo listinu čet a kdo jej psal a jakým způsobem zůstavitel správnost obsahu na listině potvrdil. Svědkové na závěr listinu museli podepsat.²⁶ I v tomto případě platila podmínka, že listina musela obsahovat přesné datum podepsání, resp. den, měsíc a rok.

Poslední formu závěti, kterou OZ v rámci své předchozí právní úpravy upravoval, byla závěť ve formě notářského zápisu. OZ ve svém § 476d odkazoval na zvláštní zákon, který stanovil, kdy úkon musel být učiněn před svědky a kdy musel mít formu notářského zápisu. Závěť ve formě notářského zápisu musely povinně využít osoby nezletilé, které dovršily 15 let.

Osoby neslyšící a hluchoslepé, které nemohly číst nebo psát, mohly poslední vůli projevit buď to notářským zápisem anebo před třemi současnými svědky. Svědkové museli ovládat se zůstavitelem zvolený komunikační systém neslyšících a hluchoslepých osob. Listina musela být tlumočena do zvoleného komunikačního

²² ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 05. 10. 2019]. §476 odst. 1,2,3. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

²³ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §476b. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

²⁴ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §476b odst. 1,2. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

²⁵ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §476c odst. 1. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

²⁶ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §476c odst. 2. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

systemu a zároveň svým obsahem musela splnit náležitosti stanovené § 476d odst. 5 který stanovil, že v listině muselo být uvedeno, že zůstavitel nemůže psát nebo číst. Dále bylo potřeba listinu opatřit údaji o osobě, která listinu s poslední vůlí nahlas přečetla a přetlumočila do zvoleného komunikačního systému neslyšících a hluchoslepých osob a jakým způsobem ji zůstavitel potvrdil. Jako u všech výše popsaných závětí, i zde byla podmínka uvedení data podepsání. Na závěr ji svědkové museli podepsat.²⁷

OZ v následujícím odstavci § 476e zužoval okruh možných svědků. Svědkem dle již zmíněného ustanovení mohl být pouze člověk způsobilý k právním úkonům a nemohl jím být člověk, který byl nevidomý, neslyšící a němý. Dále pozici svědka nemohly vykonávat osoby, které neznaly jazyk, ve kterém se projev poslední vůle činil a dále osoby, které by měly podle závěti dědit.²⁸ Možnému okruhu svědků, pisatelů, tlumočnicků a jiným pozicím při pořizování závěti se OZ věnoval i v následujícím paragrafu, neboť v § 476f OZ dále stanovil, že závěti povolány, ani zákonný dědic a osoby jim blízké nemohou vystupovat při pořizování závěti jako úřední osoby, jako svědci, pisatelé, tlumočníci či jako předčitatelé.²⁹

Dle § 477 OZ zůstavitel mohl prostřednictvím závěti ustanovit dědice, také mohl rozhodnout, jaké věci či práva dědicům případnou a ustanovit v jaké výši podíly dědicům náleží. Pokud podíly v závěti zůstavitel neustanovil, bralo se za to, že jsou pro všechny stejné. Je důležité však zmínit, že OZ nenechal zůstaviteli při stanovení podílů úplně tak volnou ruku, neboť ve svém § 479 OZ stanovil minimální podíl a to pro nezletilého a zletilého potomka. Nezletilým potomkům musel zůstavitel dát alespoň tolik, kolik činil jejich dědický podíl ze zákona. Zletilým potomkům náleželo alespoň tolik, kolik činila jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona. Pokud závěť v tomto ohledu odporovala a podíl byl menší, byla v této části neplatná. To ovšem neplatilo, pokud došlo k vydědění potomka.³⁰ Dále co OZ ve svých ustanoveních obsahoval, byla možnost zřídit prostřednictvím závěti nadaci nebo nadační fond. Zřízení nadace a nadačního fondu již OZ dále neupravoval. Touto problematikou se však

²⁷ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §476c odst.1,2. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

²⁸ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §476e. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

²⁹ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §476f. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

³⁰ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §479. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

zabýval zvláštní zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech. Tento zákon pro zřízení nadace a nadačního fondu prostřednictvím závěti stanovil přísnější podmínky. Nejen že určoval formu a tou byl notářský zápis, ale také stanovil, že závěť musela obsahovat název, účel nadace, hodnotu majetku, který měl tvořit nadační jmění a dále označení zda se má jednat o nadaci či nadační fond.³¹ Co se týkalo podmínek, které zůstavitel připojil ke své závěti, tak ty v rámci předchozí právní úpravy neměly právní následky.

V posledním ustanovení této hlavy, konkrétně v § 480, bylo upraveno zrušení závěti. V tomto paragrafu bylo uvedeno, že závěť bylo možné zrušit platnou závětí, která byla pořízena později a to v případě, že by nemohla vedle pozdější obstát. Dalším způsobem, kterým bylo možné závěť zrušit, bylo tzv. odvoláním. Odvolání závěti muselo splnit formu, jaké bylo třeba pro pořízení závěti, tedy písemnou. Posledním způsobem jak mohl zůstavitel platnou závěť zrušit, bylo, že listinu zničil.

V současné právní úpravě existuje několik typů závěti. Jednak jsou to závěti, které NOZ převzal z předchozí právní úpravy a ve své podstatě zůstaly stejné, až tedy na výslovné uvedení náležitosti, kterou je den, měsíc a rok sepsání. Uvedení přesného data pořízení listiny již NOZ ve svém obsahu jako povinnost neuvádí. Další odlišností současné právní úpravy od původní je závěť, která je úplnou novinkou a tou je závěť s úlevami. Závěť s úlevami je závěť, která je určena osobám, které se kvůli nežádoucí události nachází v ohrožení života. Takovou situací může být například válka, živelná pohroma aj. Blíže se této problematice věnuji od kapitoly 4.2.

Hlava čtvrtá OZ pojednávala od § 480a do § 480e o správci dědictví. Tato ustanovení byla součástí OZ od roku 2005. Správce dědictví mohl spravovat dědictví buď jako jeden celek nebo pouze jeho část a to do skončení projednání dědictví soudem. Spravovat dědictví správce mohl ze dvou důvodů, buď o tom rozhodl soud v řízení o dědictví, anebo o tom rozhodl sám zůstavitel. Ustanovit správce zůstavitel mohl prostřednictvím listiny o ustanovení správce dědictví, která musela mít formu notářského zápisu. Náležitosti této listiny bylo uvedení rozsahu plnění správy majetku, resp. zda má správce vykonávat správu u celého majetku nebo pouze jen u jeho části, dále kdo má funkci správce dědictví zastávat. Součástí listiny musel být souhlas správce s ustanovením do funkce. Listinu zůstavitel mohl zrušit prostřednictvím odvolání

³¹ BAREŠ, L. Dědění ze závěti. Praha, Rigorózní práce. Karlova Univerzita v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí Rigorózní práce: prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

či pořízením pozdější listiny o ustanovení správce dědictví a to v případě, že by vedle původní nemohla obstát. Listinu bylo dále možné zrušit také odvoláním souhlasu s ustanovením správce dědictví a to podle odstavce 6 § 480d OZ. Odvolání souhlasu tak i odvolání listiny muselo mít formu notářského zápisu.³² Správce v rámci svého postavení a výkonu svěřené funkce zastával povinnosti ke svěřenému majetku, které by jinak příslušely zůstaviteli. Správce byl povinen se o svěřené dědictví starat s péčí a jako řádný hospodář.³³ Povinnost, která z pozice správce vyplývala, byla např. informování soudu o krocích, které ve věci podnikl a to nejméně dvakrát do roka, pokud však soud nerozhodl jinak. Po skončení projednávání dědictví soudem, byl správce povinen předložit dědicům, prostřednictvím soudu tzv. konečnou zprávu. Konečná zpráva obsahovala veškeré kroky správce a představovala tzv. přehled jeho činnosti. Povinnosti správce spočívající v informování soudu a vystavení konečné zprávy neplatila v případě, že správu vykonával sám stát.³⁴

Správce se ujímal funkce hned, jakmile se o smrti zůstavitele dozvěděl. O úmrtí zůstavitele byl povinen informovat soud, který dědické řízení vedl. V případě, že by dědicové nesouhlasili s ustanovením správce, mohli se pokusit listinu zpochybnit a to prostřednictvím žaloby.

Správce byl povinen, správu i v případě podání žaloby vykonávat a to do doby právní moci rozhodnutí soudu, kterým bylo určeno, že listina o ustanovení správce byla neplatná. To neplatí, pokud soud správce funkce zprostil. V současné právní úpravě může zůstavitel povolat správce či vykonatele závěti, který se o dědictví stará až do doby potvrzení dědictví. V případě, že zůstavitel správce ani vykonavatele závěti neurčí, stává se správcem dědictví dědic a pokud je dědiců více, spravují pozůstalost všichni společně. Správce pozůstalosti může pověřit i soud. Správce se správy ujme, jakmile se o smrti zůstavitele dozví a to v případě, je-li mu známo že byl povolán. V opačném případě ho o tom vyrozumí soud.³⁵ Výkon správy musí být vykonáván tak, aby nedocházelo ke snižování hodnoty pozůstalosti, pokud by k tomu mělo dojít, vyžaduje se souhlas pozůstalostního soudu. Některé povinnosti při správě pozůstalosti jsou

³² ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §480d. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

³³ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §480a. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

³⁴ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §480c odst. 1-4. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

³⁵ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1557. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

definovány v ustanovení § 160 ZŘS a jsou jimi např. prodej majetku se souhlasem soudu, v případě že jej nelze uchovat bez nebezpečí škody, nebo nepoměrných nákladů, přičemž souhlas k prodeji nepotřebuje, hrozí-li majetku rychlá zkáza nebo, pokud existuje riziko, že by ztratilo na hodnotě. Mezi další povinnosti správce například patří vyrovnat odkazy, v případě že je schválí soud či navrhnout soudu aby pro zjištění dluhů zůstavitele vyzval věřitele k doložení a ohlášení svých pohledávek.³⁶

Hlava pátá se zabývala potvrzením dědictví a vypořádáním dědiců. Pokud byl v rámci řízení o dědictví pouze jeden dědic, soud dědici potvrdil nabytí dědictví.³⁷ Pokud v dědickém řízení bylo více dědiců, potvrzení soudu o nabytí dědictví podle dědických podílů následovalo až po dohodě mezi dědici. Pokud uzavřená dohoda mezi dědici neodporovala dobrým mravům, soud ji schválil.³⁸ Pokud se dědicové nedohodli a dohodu neuzavřeli, soud potvrdil dědictví jen těm, u kterých bylo dědické právo prokázáno a to podle dědických podílů který jim náležely.³⁹ V současné právní úpravě soud potvrdí dědictví dědicům, kteří dědictví neodmítli a kteří mají nejlepší dědické právo a to poté co je zabezpečeno, že vůle zůstavitele bude náležitě splněna. Pokud zůstavitel pověřil správce dědictví nebo vykonavatele závěti, soud si ověří, zda správce či vykonavatel splnil zůstavitelovo nařízení. V případě odkazů soud odkazy potvrdí, až mu bude prokázáno, že všichni odkazovníci byli o svém právu na odkaz vyrozuměni, dále že splatné odkazy byly splněny a že bylo zajištěno i splnění odkazů, které náležely neznámým či nepřítomným osobám. V případě, že v rámci dědického řízení je jediný dědic, soud takovému dědici potvrdí, že dědictví nabyl. Pokud je však dědiců více, soud dědicům potvrdí i příslušné dědické podíly. Dědicové si mohou mezi sebou uzavřít dohodu, ve které se společně dohodnou na výši podílu pro každého z nich. Soud takovou dohodu schválí, jestliže neodporuje zájmu osoby pod zvláštní ochranou. Toto dědicové nemohou, pokud dohodu o úpravě podílů zůstavitel výslovně vyloučil. Potvrzení dědictví se od předchozí právní úpravy rozšířila a je zde brán i větší důraz na to, aby poslední vůle zůstavitele byla náležitě splněna.

³⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha, 2019, s. 229

³⁷ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §481. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

³⁸ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §482. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

³⁹ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 10. 11. 2019]. §484. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>

Hlava šestá OZ obsahovala poslední část dědického práva, jímž byla ochrana oprávněného dědice. V rámci této hlavy bylo dědici zaručeno vydání dědictví neoprávněným dědicem dědici oprávněnému podle zásad o bezdůvodném obohacení. Vydání dědictví se mohl domáhat pouze ten, který se neúčastnil řízení o dědictví neboť právě taková osoba neměla možnost využít opravný či mimořádný prostředky. Rozsah nároku byl rozdílný podle toho, zda se jednalo o nepravého dědice, který dědictví nabyt v dobré či zlé víře. Zatímco nepravý dědic, který nabyt dědictví v dobré víře, měl vůči oprávněnému dědici nárok na úhradu vynaložených nákladů a ponechat si užitky z dědictví, v druhém případě měl neoprávněný dědic nárok pouze na úhradu vynaložených nákladů.⁴⁰ Pokud vydání dědictví nebylo možné, byl neoprávněný dědic povinen poskytnout peněžitou náhradu. V současné právní úpravě NOZ není ochrana oprávněného dědice již upravována, ale oprávněný dědic má stále právo se domáhat vydání majetku z pozůstalosti a to podáním žaloby o vydání bezdůvodného obohacení a to v případě, že se strany nedohodnou mimosoudně.

2.3 Současná právní úprava v České republice

Současná právní úprava dědického práva je obsažena v řadě právních předpisů. Nejvýznamnějším pramenem tohoto práva je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Tento právní předpis je tzv. základním kamenem soukromého práva. Svoji účinnost nabyt 1. ledna 2014 a nahradil svojí existencí původní občanský zákoník, který zde byl v platnosti do roku 2013 - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Systematicky je dědické právo zařazeno do hlavy třetí občanského zákoníku a této problematice je věnováno 245 paragrafů. Při srovnání současné právní úpravy s předchozí je zřejmý značný nárůst obsahu, neboť dědické právo bylo v minulosti upraveno v pouhých 27 paragrafech. Lze tedy s jistotou konstatovat, že současná právní úprava dědického práva přinesla více možností a jistotu, že majetek, který zůstavitel v době své smrti vlastnil a na jehož tvorbě se mnohdy podílelo i více generací, zůstane v rodině zůstavitele.

Se vznikem nového občanského zákoníku souviselo i znovuzavedení institutů, které byly v předchozí právní úpravě z roku 1964 vynechány. Jedná se například o institut odkazu, dědické smlouvy či povoláného dědice. Prostřednictvím institutu

⁴⁰ PIRKL, T. *Postavení účastníků v dědickém řízení* [online]. Brno, 2007 [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/yl6skg/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Marta Macháčková, Ph.D.

povolaného dědice má zůstavitel nově možnost ve své závěti povolat tzv. substituty, jinými slovy náhradníky. Tito náhradníci by byli povoláni v případě, že dědicové, kteří jsou na prvním místě, nemohou, či nechtějí z nějakého důvodu přijmout dědictví.

Změny nastaly i v zákonné dědické posloupnosti, kde došlo k rozšíření dědických tříd, což zapříčinilo, že se do okruhu možných zákonných dědiců dostane i vzdálenější rodina.

2.4 Základní zásady dědického práva

První základní zásadou dědického práva je zachování majetkových hodnot, tedy zachování hodnot se zřetelem k budoucnosti jako výraz solidarity lidí a sledování cílů sahající přes více generací.⁴¹

Druhá základní zásada spočívá v přechodu majetku na jednotlivce. S touto zásadou se lze setkat i pod názvem koncepce individualistického dědického práva. Tato zásada zůstala u nás vždy zachována, neboť se předpokládalo, že vědomí člověka, že jeho dlouho budující statky případnou jednou osobám zůstaviteli blízkým, podporuje jeho starostlivost a zodpovědnost vůči své rodině.

K těmto základním zásadám se však připojují i další. Je to například zásada rovnosti, která spočívá v rovném postavení dědiců při děděni. Žádný z dědiců nesmí být diskriminován z důvodu svého pohlaví, náboženského vyznání, rasy apod. Zásada rovnosti se plně uplatňuje u zákonné posloupnosti, tedy pokud zůstavitel nestanovil jinak. Podstatou zásady univerzální sukcese je přechod majetku zůstavitele na dědice jako celek, dědic vstupuje do zůstavitelových práv a povinností, nemůže si zvolit, že by přijal pouze aktiva a pasiva by odmítl. Zásada volnosti dědice dědictví přijmout či odmítnout spočívá v právu přijetí či odmítnutí pozůstalosti dědicem. Pokud dědic projeví zájem o případné dědictví, nelze jej posléze odmítnout a naopak. Princip ingerence veřejné moci spočívá v tom, že před nabytím dědictví konkrétním dědicem musí proběhnout řízení o pozůstalosti, které je vedeno příslušným notářem. Notář v tomto řízení vystupuje jako soudní komisař, který je pověřen soudem prvního stupně. Celé řízení je ukončeno vydáním usnesení soudního komisaře, kterým je o dědictví rozhodnuto.

⁴¹ KOVÁŘOVÁ, D. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka*. Praha, 2015, s.13

3 PŘEDPOKLADY DĚDĚNÍ

Abyste mohlo dojít k realizaci dědického práva, tedy k následnému přechodu zůstavitelova majetku na dědice, musí být splněny určité podmínky, které stanoví zákon.⁴²

Prvním předpokladem dědění je smrt člověka. Jelikož smrt člověka způsobuje závažné právní následky, musí být prokázána zákonným způsobem, tzv. důkazem smrti (§ 26 občanského zákoníku). Zpravidla je důkazem smrti úmrtní list, tedy veřejná listina, která je vystavena příslušným matričním úřadem a to po předchozím prohlédnutí těla mrtvého. Prohlédnutí těla musí probíhat předepsaným způsobem a musí být provedeno lékařem, který zkoumá možnou příčinu smrti. Úmrtní list kromě údajů o zemřelé osobě obsahuje i dobu a místo smrti.

V případě, že nelze tělo mrtvého prohlédnout stanoveným způsobem (např. člověk zemře při letecké katastrofě), prohlásí člověka za mrtvého soud. V rozhodnutí soud určí den, který je považován za den smrti člověka. Pokud nebude jisté, kdo z více osob zemřel dříve, uplatní se v takovém případě domněnka smrti více lidí obsažená v ustanovení § 27 občanského zákona, dle které se má za to, že všichni zemřeli současně.

Dalším předpokladem dědění je existence pozůstalosti, tedy existence vlastnických práv, která mají na dědice přejít. Předmětem vlastnických práv jsou věci, které jsou ve výlučném vlastnictví zůstavitele. Může se jednat jak o věci nemovité či movité, ale také o pohledávky, u kterých právo na jejich získání nezankulovalo smrtí zůstavitele.⁴³ Věc nemovitou definuje § 498 odst. 1 občanského zákoníku jako pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením a věcná práva k nim a také to jsou práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Věcí movitou jsou dle téhož paragrafu veškeré další věci, jejichž podstata je hmotná nebo nehmotná.

Třetím ze čtyř předpokladů dědění je způsobilý dědic. Pojem způsobilý dědic označuje osobu, na kterou má po smrti zůstavitele přejít pozůstalost nebo její poměrná část. Dědická způsobilost vzniká narozením a má ji i nenarozené dítě, tzn. „nasciturus“, které se narodí živé. U takového dítěte je však omezení, které spočívá v tom, že mu je dědická způsobilost přiznána, ale jen pokud to vyhovuje jeho zájmům. Tímto omezením

⁴² SCHELLEOVÁ, I. *Dědictví a dědické právo*. Brno, 2007, s. 25

⁴³ SCHELLEOVÁ, I. *Dědictví a dědické právo*. Brno, 2007, s. 28.

se ho snaží zákon chránit, neboť mu tuto možnost dává jen v případě, že by mu dané dědictví bylo ku prospěchu. Typickým příkladem, kdy takové dítě bude dědit, je, když předmětem pozůstalosti bude nemovitost, která je ve výborném stavu a její hodnota je vysoce ohodnocená. V takovém případě by se dalo předpokládat, že by v ní on sám jednou mohl bydlet nebo že by ji prodal a získal by díky ní finanční prostředky.

Dědickou způsobilost kromě fyzických osob může mít i právnická osoba. Zatímco u fyzických osob vzniká narozením a zaniká smrtí, u právnické osoby vzniká jejím vznikem a zaniká jejím zrušením. Pokud právnická osoba v den zůstavitelovy smrti ještě neexistuje, bude způsobilým dědicem jen v případě, že vznikne do jednoho roku od zůstavitelovy smrti.

Svoji způsobilost k nabytí dědictví může fyzická osoba, která ve věci vystupuje jako dědic, ztratit jen na základě důvodů, které uvádí občanský zákoník, a to konkrétně v § 1481 a v § 1482. K tomu, aby byl dědic nezpůsobilý, musí předcházet závažná událost, která spočívá v pochybení dané osoby. Taková osoba by musela spáchat čin povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu. Další důvody pro vyloučení osoby z dědického práva spočívají ve spáchání zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, v překažení projevení poslední vůle zůstaviteli, v donucení zůstavitele k projevení poslední vůle a v pokusu poslední vůli zůstavitele zatajit nebo zničit. U všech výše uvedených důvodů zákon připouští, že jej může zůstavitel dědici výslovně prominout a pokud tak učiní, na tyto důvody se pak hledí jako by nebyly. Dále je osoba dědicky nezpůsobilá dle § 1482 a to za předpokladu, že bude splněna podmínka, spočívající v tom, že v den zůstavitelovy smrti probíhá řízení o rozvodu manželství, které bylo zahájeno na návrh zůstavitele a to z důvodu toho, že se proti němu manžel dopustil domácího násilí. Poslední důvod pro dědickou nezpůsobilost se využije u dědice, kterým je rodič, který je zbaven rodičovské odpovědnosti proto, že její výkon zneužíval nebo jej z vlastní viny zanedbával. Takový rodič je z dědického práva vyloučen.

Dědicem může být i stát. Ten se dědicem stane jen v případě, pokud není nikdo jiný, kdo by dědil na základě závěti nebo podle zákona či jiného dědického institutu. V takovém případě pak dědictví připadne státu jako tzv. odúmrtí a na stát se hledí jako na zákonného dědice, který nemá možnost dědictví odmítnout ani v případě, kdy by pasiva několika násobně převyšovala aktiva. Odpovědnost státu za dluhy zůstavitele je

v tomto případě ze zákona omezena pouze do výše ceny nabytého dědictví. Stát může být povolán za dědice i závětí zůstavitele, ale nemůže být odkazovníkem.

Posledním předpokladem dědění je dědický titul. Dědickým titulem je dědická smlouva, závěť, nebo zákon.⁴⁴ Dědická smlouva je nový institut v současné právní úpravě dědického práva. Všechny uvedené tituly mohou působit vedle sebe. Dědická smlouva a závěť má však větší váhu než dědění ze zákona, a proto jsou tyto dva tituly zákonné posloupnosti nadřazené.

⁴⁴ NOVOTNÝ, P. a NOVOTNÁ M.. *Nový občanský zákoník*. Praha, 2014, s. 12

4 POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI

NOZ ve svém ustanovení § 1491 říká, že pořízení pro případ smrti jsou závěť, dědická smlouva nebo dovětek. Pořízení pro případ smrti může ale také být například prohlášení o vydědění.

4.1 Dědická smlouva

Dědická smlouva je dvoustranné právní jednání, prostřednictvím kterého „povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.“⁴⁵

Dědická smlouva zakládá práva a povinnosti smluvních stran, a proto ji nelze jednostranně zrušit.⁴⁶ V praxi je považována za jednání smíšené, neboť v ní lze spatřit nejen znaky smlouvy, ale také náležitosti závěti. Dědická smlouva je nejsilnějším dědickým titulem. Uzavřít ji může pouze zůstavitel, který splňuje veškeré podmínky, ať už v zletilosti, tak ve svéprávnosti. V případě zůstavitele s omezenou svéprávností je zapotřebí, aby jeho opatrovník poskytl souhlas s uzavřením této smlouvy. U osoby, u které došlo k omezení svéprávnosti kvůli chorobné závislosti na konzumování alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, nebo u osoby s chorobnou závislostí na hráčské vášni či u osoby představující závažnou duševní poruchu, taková osoba může v dědické smlouvě rozhodnout pouze o 3/8 pozůstalosti a o 1/8 pozůstalosti může pořídit závěti.

Dědická smlouva musí mít formu veřejné listiny, tzv. notářského zápisu. Smluvní dědic musí být jednání přítomen a stejně tak jako zůstavitel se nemůže nechat zastoupit zmocněncem. Notářský zápis je zákonem stanoven z důvodu toho, že notář během jednání ověří způsobilost zůstavitele a v případě zůstavitele s omezenou svéprávností vyslechne souhlas přítomného opatrovníka.

Prostřednictvím dědické smlouvy nelze rozhodnout o celé pozůstalosti. Pozůstalost, která musí zůstat volná, činí nejméně jednu čtvrtinu. Pokud by bylo přání zůstavitele odkázat i tuto jednu čtvrtinu smluvnímu dědici, je nutné, aby takto pořídil prostřednictvím závěti.

⁴⁵ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1582. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁴⁶ NOVOTNÝ, P. a NOVOTNÁ, M. *Nový občanský zákoník*. Praha, 2014, s. 75

Existence této dědické smlouvy nijak nebrání zůstaviteli jakkoliv nakládat s předmětným majetkem během jeho života. Dědici by v takovém případě připadlo vše, co z majetku, který je předmětem dědické smlouvy, zbylo. Jistý problém by byl v případě, že by zůstavitel uzavřel smlouvu, kde by rozhodl o majetku, a na druhé straně by o stejném majetku existovala závěť, která by byla ve prospěch jiné osoby. V takovém případě by se mohl smluvní dědic dovolávat neúčinnosti tohoto právního jednání, a závěť tak zpochybnit.

Dědická smlouva může být neplatná pro nedostatek formy, pro nesplnění podmínek, které jsou výše popsány, anebo proto, že jednotlivá ustanovení smlouvy nejsou v souladu se zákonem.

Občanský zákoník upravuje možnost uzavření dědické smlouvy mezi manžely či snoubenci s odkládací podmínkou. V případě zániku manželství práva a povinnosti plynoucí z tohoto institutu nekončí. Pokud smlouva nedisponuje ustanovením, kde je stanoveno, že se smlouva ruší rozvodem, každý z manželů má i po skončení manželství právo domáhat se svého práva. V jiném případě by manželé pak mohli prostřednictvím návrhu o její zrušení požádat soud, tomu však soud nevyhoví, pokud by její zrušení bylo ve prospěch toho, kdo manželství nenávratně rozvrátil.

Dědická smlouva se automaticky ruší u manželství, které bylo prohlášeno za neplatné.

4.2 Závěť

Závěť je jednostranný projev vůle zůstavitele, prostřednictvím které zůstavuje podíl na pozůstalosti minimálně jedné osobě. Jde o úkon odvolatelný, což znamená, že jej může zůstavitel později dle svého uvážení změnit či zrušit.⁴⁷ *Základní obsahovou náležitostí závěti je určení dědice či více dědiců a jejich podílů na pozůstalosti, popřípadě i zřízení odkazu odkazovníku.*⁴⁸ Jak by měl zůstavitel ve své závěti určit dědice, zákon přesně nedefinuje. Měl by je však určit tak, aby je nešlo s nikým zaměnit. V závěti by je mohl tedy označit například jako „své dcery“, „svá vnoučata“ apod. I přesto, že zákon přesné označení dědiců nestanovuje, doporučuje se, aby zůstavitel do

⁴⁷ KOVÁŘOVÁ, D. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka*. Praha, 2015, s. 51

⁴⁸ PŘÍHODOVÁ, M. *Závěť*. Praha, 2016. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta. Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

závěti vždy své dědice blíže identifikoval, a to uvedením jména, příjmení, data narození a bydliště.

Obecně pořídit závěť nejsou způsobilé osoby nesvéprávné, a to jak pro nedostatek věku, tak z důvodu duševního zdraví. Občanský zákoník ale z tohoto pravidla připouští výjimky.

Závěť tak může pořídit i osoba, která dovršila patnácti let věku. Taková osoba závěť může pořídit pouze ve formě veřejné listiny, neboť se předpokládá, že taková osoba ještě nemá takové právní vědomosti, které jsou k takovému úkonu potřeba. Osoba, která je omezená ve svéprávnosti, může pořídit v rámci svého omezení závěť rovněž pouze formou veřejné listiny, tedy notářského zápisu. Občanský zákoník připouští možnost pořízení závěti i osobou, jejíž svéprávnost je omezena pro chorobnou závislost na alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, nebo pokud taková osoba trpí chorobnou závislostí na hracích automatech a její závislost představuje závažnou duševní poruchu. Takové osoby mohou ale pořizovat závěti pouze o jedné polovině pozůstalosti. Toto omezení spočívá v ochraně zákonných dědiců.

V případě pořízení závěti je velice důležité, aby byly splněny tři základní podmínky, které spočívají jednak v projevu vůle, dále pak v požadované formě a ve způsobilosti zůstavitele. Vůle zůstavitele musí být pravá a vážná a projev musí být určitý a zároveň srozumitelný. Pokud by tyto náležitosti závěť neobsahovala, jednalo by se o zdánlivé právní jednání, na které by se hledělo, jako že není.⁴⁹ U závěti, která by byla sepsána cizím jazykem, nebo písmem, které lze těžko přečíst se využije buď to překladu, nebo grafologa, který by takové písmo dokázal rozluštit. Dále se u závěti vyžaduje zásadně písemná forma.⁵⁰ Od 1. 1. 2014 uvedení data v závěti již není podmínkou její platnosti, ale v praxi se jeho uvádění stále doporučuje, neboť lze předpokládat, že zůstavitel během svého života může svoji vůli kdykoliv změnit, a pořídit tak o svém majetku další závěť. V případě, že by tato situace nastala a závěti by si odporovaly a jedna z nich by obsahovala datum pořízení a druhá nikoliv, použije se v takovém případě závěť, která obsahuje datum pořízení, neboť není známé, kdy byla

⁴⁹ PŘÍHODOVÁ, M. *Závěť*. Praha, 2016. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta. Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

⁵⁰ NOVOTNÝ, P. a NOVOTNÁ, M. *Nový občanský zákoník*. Praha, 2014, s. 47

pořízena zůstavitelem závět' druhá. Poslední náležitostí závěti je vlastnoruční podpis. Vlastnoruční podpis nesmí být nikým a ničím nahrazen.

V současné právní úpravě dědického práva existují dvě formy závěti. Je to závět' ve formě soukromé listiny a závět' ve formě veřejné listiny. Závět' ve formě soukromé listiny je závět' holografní a alografní a závět' ve formě veřejné listiny je závět' pořízena notářským zápisem.

„Občanský zákoník dává zůstaviteli neomezené právo závět' nebo její jednotlivá ustanovení kdykoliv zrušit. Závět' se zrušuje odvoláním nebo pořízením pozdější závěti.“⁵¹

Zrušit závět' může zůstavitel mlčky a to tím, že ji roztrhá nebo ji jakkoliv zničí, anebo projevením vůle. Projevit vůli může prostřednictvím jejího odvolání nebo tím, že pořídí závět' novou. Pořízením pozdější závěti je dřívější závět' zrušena v rozsahu, v jakém nemůže vedle pozdější závěti obstát.

Závět' ve všech jejích formách je v současné době nejčastějším způsobem pořízení zůstavitele o pozůstalosti.

4.2.1 Závět' holografní

Jako závět' holografní se označuje závět', která je celá napsaná vlastní rukou zůstavitele a vlastní rukou zůstavitele i podepsána, a proto není možné tuto formu závěti napsat na stroji či počítači a pouze ji vlastnoručně podepsat. Podpis nesmí být nahrazen podpisem v elektronické podobě. Zůstavitel, který si vybere tuto formu závěti, musí být schopen písemného projevu a podpisu, neboť u této závěti nejsou svědkové.

4.2.2 Závět' alografní

Jako závět' alografní se označuje závět', kterou zůstavitel sepsal jinak než vlastní rukou, a však za přítomnosti dvou svědků. Podmínka, kterou zde občanský zákoník vyžaduje, je vlastnoruční podpis zůstavitele.

4.2.3 Závět' alografní – obecná forma

Závět' alografní je forma poslední vůle, kterou zůstavitel pořídil jinak než vlastní rukou. Je to závět', která je nejčastěji sepsána na stroji, počítači, ale lze ji také vyhotovit prostřednictvím druhé osoby, která ji sepisuje na základě diktátu zůstavitele.

⁵¹ NOVOTNÝ, P. a NOVOTNÁ, M. *Nový občanský zákoník*. Praha, 2014, s. 63

Podmínkou u této závěti je přítomnost dvou svědků. Zůstavitel musí před nimi vyslovit větu, ve které musí prohlásit, že toto je jeho poslední vůle. I přesto, že se jedná o závěť, která nesmí být sepsána rukou zůstavitele, je potřeba, aby byl zůstavitel schopen čtení a vlastnoručního podpisu, neboť ji musí vlastnoručně podepsat.

Svědkové nemusí být u podpisu přítomni a stejně tak nejsou povinni vyhotovovat zvláštní prohlášení o pravosti závěti. Na svědky by však měl být v závěti uveden kontakt v podobě jména, telefonního čísla či trvalého pobytu.

Při výběru svědka, musí mít zůstavitel na paměti, že jím může být pouze osoba nezávislá, tedy osoba, která nemá zájem na zůstavitelově majetku. Dále svědek musí být plně svéprávný a nesmí se jednat o člověka, který nerozumí jazyku, kterým je závěť psaná.⁵²

4.2.4 Závěť alografní – zvláštní forma

Zvláštní formu alografní závěti využijí lidé nevidomí a osoby se smyslovým postižením. Tito lidé mají kvůli tomuto znevýhodnění oslabenou pozici. Aby i takový člověk měl možnost odkázat svůj dlouho budující majetek prostřednictvím závěti, připouští zákon tuto formu porízení.

Podmínky u této formy závěti jsou přísnější, než tomu je u závěti, kterou porizuje osoba bez smyslového postižení. Vůle nevidomého zůstavitele musí být projevena před třemi svědky a musí být o ni následně pořízena listina. Všichni tři svědkové musí být současně přítomni projevu zůstavitele, kdy jeden ze svědků pořídí listinu a další ji následně přečte. Přečíst ji musí ten, kdo ji nepsal. Zůstavitel pak přečtený obsah musí potvrdit a podepsat, že právě to, co se v listině nachází, je jeho poslední vůle.⁵³ Pokud zůstavitel není schopen podpisu, využije se v takovém případě § 563 občanského zákoníku, který říká, že postačí na listinu připojit vlastní znamení zůstavitele, ke kterému svědek připíše jméno zůstavitele. Listinu podepíše nakonec i zúčastnění svědkové.

Pokud je zůstavitel osobou se smyslovým postižením, která nemůže číst nebo psát, musí být jeho vůle též projevena před třemi svědky. Poslední vůle, která byla zaznamenána jedním ze svědků, musí být tlumočena do jazyka, kterému zůstavitel plně

⁵²ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* Praha, 2019, s. 63.

⁵³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* Praha, 2019, s. 69.

rozumí. Rozumět jemu musí samozřejmě i přítomní svědkové. Podstatnými náležitostmi listiny je uvedení, že zůstavitel trpí smyslovým postižením, tedy postižením, které zapříčinilo to, že zůstavitel nemůže číst ani psát. Do listiny se zapisuje i jakou formou či způsobem byla listina zůstaviteli prezentována, dále se též uvádí, kdo ji psal, kdo ji předčítal a jakým způsobem zůstavitel svoji vůli odsouhlasil. Další náležitostmi jsou podpisy svědků a zůstavitele. Pokud zůstavitel není schopen podpisu, využije se postupu, uvedeného v § 563 občanského zákoníku.

Tuto formu závěti může využít pouze osoba, která trpí smyslovým postižením. Osoba, která se psát a číst během svého života nenaučila, tuto formu využít nemůže. U této osoby je doporučeno svoji vůli opatřit formou veřejné listiny, tedy notářským zápisem.

4.2.5 Závěť ve formě veřejné listiny

Závěť ve formě veřejné listiny představuje v drtivé většině závěť pořízenou notářským zápisem. Současná právní úprava však pojem veřejná listina používá v širším měřítku, neboť vedle notářského zápisu zahrnuje i závěť privilegovanou, která se zaznamenává v mimořádných situacích. Veřejná listina je v současné době zákonem definovaná jako listina, která je vydána orgánem veřejné moci, a také listina, o které to stanoví zákon. Závěť sepsaná ve formě veřejné listiny má nejsilnější formu a je garantovaná zákonem. Notář při jejím sepsání ověřuje totožnost zůstavitele a jeho pravou vůli. Závěť může zaznamenat kterýkoliv notář, a zůstavitel tak není omezen výběrem notářů v rámci jeho místní příslušnosti. Po vyhotovení závěti ve formě veřejné listiny je notář povinen provést zápis do Evidence právních jednání pro případ smrti. V případě, že si zůstavitel svoji poslední vůli rozmyslí, závěť se na jeho žádost vydá, neboť se jedná o vůli tzv. odvolatelnou.

Veřejná listina bude obligatorní v případech, kdy pořizuje o svém majetku nezletilá a nesvéprávná osoba, která dovršila patnácti let věku, osoba, u které nedošlo k jeho uzdravení, osoba, která nemůže číst ani psát a nemůže učinit na listinu podpis ani žádné jiné vlastní znamení například v podobě křížků apod., a dále osoba, která se nachází v péči zdravotnického zařízení a pořizuje pořízení pro případ smrti ve prospěch zaměstnance či správce tohoto zařízení.⁵⁴

⁵⁴ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* Praha, 2019, s. 70.

Výhodou sepsání této závěti spočívá především v zamezení ovlivňování poslední vůle zůstavitele a poskytnutí odborného poradenství.

4.2.6 Závěť privilegovaná

Podstatou této závěti je vyslovení poslední vůle při mimořádných životních situacích. Mimořádnou situací se v takovém případě rozumí situace, kdy je obava, že by zůstavitel zemřel dříve, než by mohl zaznamenat poslední vůli obvyklým způsobem.

Privilegovanou závěť lze pořídit čtyřmi způsoby. Lze ji jednak pořídit jako závěť, která je ústní a je projevna před třemi svědky, dále může poslední vůli zůstavitele za určitých podmínek zaznamenat i starosta obce. Další formou privilegované závěti je závěť, která je pořízena před velitelem námořního plavidla nebo letadla, a také je to závěť, která je pořízena před velitelem vojenské jednotky. Každý tento způsob je upraven v samostatném ustanovení občanského zákoníku a má svá pravidla ohledně jejich pořízení.⁵⁵

Ústní závěť pořízenou před třemi svědky lze využít ve dvou případech. První případ, kdy lze tuto formu využít, je u zůstavitele, který se nachází v patrném a bezprostředním ohrožení života. Takový zůstavitel mohl například prodělat infarkt, mrtvici anebo těžký úraz. V druhém případě, kdy zákon umožňuje sepsat závěť tímto způsobem, je u zůstavitele, který se nachází v oblasti, kde je ochromen společenský styk kvůli mimořádné události.⁵⁶ Rozdíl mezi prvním a druhým případem je ten, že u druhého případu se nemusí jednat o zůstavitele, který se nachází v ohrožení života. Tři svědkové, kteří jsou podmínkou při vyhotovení tohoto druhu závěti, sice musí poslední vůli vyslechnout, ale zákon jim již neukládá povinnost o této vůli vyhotovit záznam. V praxi se však vyhotovení tohoto záznamu doporučuje, neboť k výsledku svědků před notářem může uplynout delší doba. Podstatným znakem privilegované závěti je její omezení v platnosti. V případě, že by zůstavitel danou situaci přežil, závěť pozbývá svoji platnost po uplynutí dvou týdnů ode dne pořízení. V opačném případě se na ni hledí jako na platné pořízení pro případ smrti.

Druhým způsobem privilegované závěti je zaznamenání poslední vůle zůstavitele starostou obce v přítomnosti dvou svědků. Za stejných podmínek může

⁵⁵ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* Praha, 2019, s. 77.

⁵⁶ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* Praha, 2019, s. 77.

místo starosty poslední vůli zaznamenat i osoba, která je dle příslušného zákona oprávněna vykonávat pravomoci starosty. Tento typ závěti je v našem právním řádu novinkou. V ostatních zemích jako je například Německo, Itálie, Rusko či Nizozemsko je běžným typem pořízení. Tento druh závěti lze využít v případě, že je důvodná obava, že zůstavitel zemře dříve, než by mohl pořídit poslední vůli ve formě veřejné listiny. K tomu, aby zůstavitel mohl využít tento způsob závěti, je potřeba, aby byly splněny zákonem stanovené podmínky. Jedna z podmínek, která musí být splněna, je důvodná obava, že zůstavitel zemře dřív, než bude moci pořídit závěť ve formě veřejné listiny, například z důvodu toho, že nelze zajistit přítomnost notáře v potřebné době. Další podmínka spočívá v záznamu vůli. Vůli může zaznamenat pouze starosta obce, na jehož území se zůstavitel nachází, či osoba kompetentní k výkonu pravomocí starosty a jako poslední podmínka je přítomnost tří svědků.⁵⁷ Starosta v tomto případě nemá povinnost poslední vůli zaznamenat, neboť mu to zákon přímo neukládá. Co ale bude muset posoudit a vyhodnotit, jsou okolnosti, které v inkriminované době panují, neboť právě starosta bude muset určit, že obava, kterou zůstavitel má, je opravdu oprávněná. Náležitosti, které v případě zaznamenání poslední vůle musí závěť obsahovat, jsou podpis starosty, podpisy svědků, a pokud možno podpis zůstavitele. Starosta dále musí závěť přečíst v přítomnosti všech svědků a zůstavitel ji musí potvrdit. V případě, že zůstavitel či svědek nebudou schopni podpisu, je důležité, aby důvody, které vedly k této skutečnosti, starosta uvedl v záznamu. Chybějící podpisy zůstavitele či svědka ještě nezapříčiní neplatnost závěti. Svědkem závěti může být i osoba starší 15 let nebo dokonce osoba s omezenou svéprávností, a to tehdy, pokud by byli schopni věrohodně popsat skutečnosti, které jsou důležité pro platnost takové závěti. Pokud by závěť obsahovala všechny zákonem stanovené požadavky, bude se na ni hledět jako na veřejnou listinu. Platnost závěti je i v tomto případě omezena, pokud zůstavitel situaci přežije. Pokud se tak stane, závěť pozbývá platnost uplynutím tří měsíců ode dne pořízení. Pokud takovou situaci nepřežije, hledí se na ni jako na platné pořízení pro případ smrti.⁵⁸

Třetí způsob, kterým lze privilegovanou závěť pořídit, je před velitelem námořního plavidla nebo letadla a to v případě, kdy k tomu má zůstavitel vážný důvod. Je důležité uvést, že se tato možnost nabízí pouze na palubě letadla, které je zapsáno

⁵⁷ WELLECH, E. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno, 2014, s. 27.

⁵⁸ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. Praha, 2019, s. 80.

v leteckém rejstříku České republiky, a na palubě námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky. I zde se vyskytuje podmínka ohledně svědků. V tomto případě zákon udává povinnost projevit poslední vůli před dvěma přítomnými svědky a velitelem námořního plavidla či letadla. Závěť zaznamenává velitel, a to do lodního deníku anebo v případě letadla do palubního deníku. V obou případech je povinnost zaznamenanou závěť předat bez zbytečného odkladu zastupitelskému úřadu České republiky, který je nejbližší přístavu, do kterého plavidlo pluje. Pokud toto není možné uskutečnit, lze závěť předat orgánu veřejné moci, u kterého je plavidlo zapsáno v námořním rejstříku. V případě letadla je postup ohledně této skutečnosti obdobný, pouze s tím rozdílem, že závěť se předává zastupitelskému úřadu České republiky, který je co nejbližší místu, kde letadlo přistálo, nebo se musí zajistit předání dané závěti orgánu veřejné moci, u kterého je letadlo evidováno v leteckém rejstříku.⁵⁹ K tomu, aby došlo k pořízení poslední vůle prostřednictvím této formy privilegované závěti, je důležité, aby byly splněny podmínky, které jsou definované občanským zákoníkem. Prvním důvodem je, že musí existovat vážný důvod na straně zůstavitele. Tento důvod však nemusí vůbec spočívat v obavě o zůstavitelův život. Dalším důvodem je skutečnost, že se zůstavitel nachází na palubě letadla nebo plavidla, které pluje či letí pod státní vlajkou České republiky, a je tak evidované v příslušných rejstřících. Dále pak musí vůli zaznamenat pouze příslušný velitel, a to za přítomnosti dvou svědků. Celý tento proces však nesmí nějak ohrozit plavbu lodi či let letadla. Velitel daného dopravního prostředku není povinen závěť zaznamenat. Je však velice důležité, aby se on sám přesvědčil a zhodnotil okolnosti, které vedly zůstavitele k pořízení závěti. Závěť, která je pořízena před těmito osobami, musí obsahovat podpis velitele, svědků, dále pak závěť musí být přečtena zůstaviteli, který musí danou vůli potvrdit. Závěť musí podepsat i zůstavitel. Pokud by tohoto úkonu zůstavitel či svědek schopni nebyli, závěť bude i přesto platná, pokud v ní bude uveden důvod či důvody, které podpisu bránily. Svědkem může být osoba starší 15 let nebo osoba s omezenou svéprávností, pokud budou schopny popsat okolnosti důležité pro toto pořízení. Pokud má závěť všechny popsané náležitosti, je považovaná za veřejnou listinu. Pokud by se po prostudování zjistilo, že při jejím zaznamenání došlo k porušení předepsaných formalit, závěť bude i přesto platná, ale nebude se považovat za veřejnou listinu. Závěť pozbývá platnosti uplynutím třech měsíců ode dne pořízení, a to v případě, že zůstavitel danou situaci přežil. V opačném případě se jedná o platné pořízení pro případ smrti.

⁵⁹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* Praha, 2019, s. 79.

Posledním způsobem, jak lze privilegovanou závěť pořídit, je před velitelem vojenské jednotky nebo před vojákem alespoň s hodností důstojníka. Zůstavitelem je v tomto případě osoba, která se zúčastnila ozbrojeného konfliktu a vojenské operace. Může to být například voják anebo jiná osoba, která je na určité pozici a je součástí vojenské jednotky České republiky. Pořízení lze provést za účasti dvou svědků. Pokud bude taková závěť pořízena, její platnost nelze zpochybnit. I zde platí podmínka, že velitel či voják s hodností důstojníka nebo i vyšší musí sepsanou závěť odevzdat bez zbytečného odkladu veliteli nadřízeného velitelství. Ten ji pak musí bez zbytečného odkladu odevzdat Ministerstvu obrany České republiky. Podmínka pro pořízení tohoto druhu závěti spočívá v tom, že zůstavitelem je voják nebo jiná osoba, která však náleží k vojenským silám. Další z podmínek je, že se zůstavitel účastní ozbrojeného konfliktu nebo vojenské operace, že poslední vůli zaznamená velitel nebo jiný voják v hodnosti alespoň důstojníka a jako poslední důvod zákon stanoví přítomnost dvou svědků. I tato forma musí splňovat podmínky jako v předešlých formách. Podmínky jsou stejné a závěti musí obsahovat podpis osoby, která závěť sepsala, tedy velitele či vojáka s hodností alespoň důstojníka, přítomných svědků a zůstavitele. I zde platí pravidlo, že musí být zůstaviteli přečtena a ten ji musí odsouhlasit. Pokud by v závěti chyběly podpisy svědků či zůstavitele, závěť zůstane platná. Svědek může být osoba starší 15 let či osoba s omezenou svéprávností. Tyto osoby však musí splňovat podmínku, že jsou schopné věrohodně popsat skutečnosti, které jsou důležité pro pořízení této závěti. Pokud závěť obsahuje všechny náležitosti, jedná se o veřejnou listinu. Její platnost je stanovena na tři měsíce ode dne pořízení, pokud zůstavitel zůstane naživu.⁶⁰

4.3 Dovětek

Dovětek je institut dědického práva a lze ho charakterizovat jako jednostranné právní jednání, které není dědickým titulem a prostřednictvím kterého zůstavitel pořizuje opatření pro případ smrti. Právní úprava dovětku je obsažena v NOZ v § 1498. Prostřednictvím dovětku je zůstavitel oprávněn nařídit odkaz, doložit čas, stanovit podmínku nebo příkaz, a to buď odkazovníku, nebo dědici. V současné právní úpravě má dovětek dvě základní členění, testamentární a intestátní. Rozdíl mezi dovětkem testamentární a intestátní je v tom, že dovětek testamentární je pořízen vedle závěti a navazuje na závěť. V dovětku tak zůstavitel může určit např. podmínku, která se týká konkrétního dědice ze závěti, zatímco intestátní je dovětek, který je pořízen bez pořízení

⁶⁰ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Komplexní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka.* Praha, 2019, s. 80.

závěti, což znamená, že například podmínky, které zůstavitel v dovětku nařídil, ukládá dědicům ze zákona.⁶¹ Podstatný rozdíl mezi závětí a dovětkem je ten, že prostřednictvím závěti zůstavitel povolává dědice, což prostřednictvím dovětku nelze.⁶²

Formální náležitosti, které platí u závěti, platí obdobně i pro dovětek, což znamená, že dovětek musí být osobním a určitým projevem svobodné vůle zůstavitele. Zůstavitel o dovětku musí pořídit osobně, a nelze tedy, aby jej někdo zastupoval na základě plné moci. Dovětek lze pořídit pouze v písemné formě, kromě situace, kdy by byl pořízen s úlevami při mimořádné události.⁶³ V praxi se lze setkat s dovětkem ve formě soukromé listiny, s dovětkem ve formě veřejné listiny, která je vydána orgánem veřejné moci, nebo ji za veřejnou listinu prohlásí zákon,⁶⁴ a s dovětkem s úlevami.

Obsahem dovětku může být určení osoby, které náleží právo na vymáhání a splnění příkazu, nebo určení osoby, jež má určit, jak a které z osob nebo účelu mají být poděleny o odkaz. Dále obsahem dovětku může být určení osoby, která má rozdělit pozůstalost, popřípadě může zůstavitel nařídít, jak má být vypořádáno společné jmění manželů v případě smrti.⁶⁵

⁶¹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha, 2019, s.115

⁶² NOVOTNÝ, P. a NOVOTNÁ, M. *Nový občanský zákoník*. Praha, 2014, s. 44

⁶³ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89) [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1542 až § 1549. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁶⁴ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89) [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §567. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁶⁵ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha, 2019, s. 115

5 ODKAZ

Odkaz, jinými slovy legát, je staronový institut českého soukromého práva, který je upraven od § 1594 až do § 1603 NOZ. V rámci odkazu vystupuje na straně jedné zůstavitel a na straně druhé odkazovník. Odkazovníkem je osoba, která na základě příkazu zůstavitele má obdržet určitou věc, popřípadě jednu či více věcí určitého druhu, nebo mu má být zřízeno určité právo. Podmínkou odkazu je reálná existence předmětu a reálný vlastnický vztah zůstavitele k dané věci. Po smrti zůstavitele je dědic či jiná osoba povinna odkaz odkazovníkovi vydat. Prostřednictvím tohoto institutu se zpravidla přenechávají věci, jako jsou například šperky, obrazy nebo také finanční částky, a to například kolegům, přátelům, sousedům, kteří by jinak nemohli být účastníci dědického řízení.⁶⁶

I přesto, že odkazovník získal věc určité hodnoty po zůstaviteli, není v tomto případě dědic a není povinen se podílet na úhradě zůstavitelových dluhů. „*Odkazovník nesmí před smrtí zůstavitele převést právo na odkaz ani o něm poříditi.*“⁶⁷ Je zde důležité zmínit, že zřízení odkazu nesmí krátiť práva věřitelů a pokud by nastala situace, kdy čistá pozůstalost nestačí k úhradě všech zůstavitelovo dluhů a jiných povinných výdajů, odkazy se poměrně sníží, ale pouze tehdy, pokud dědicové uplatní výhradu soupisu. V opačném případě hradí nejen dluhy zůstavitele, ale i odkazy v plném rozsahu.

Ustanovení § 1598 NOZ upravuje, že v případě odkazů, musí každému z dědiců zůstat alespoň čtvrtina jeho dědického podílu odkazy nezatížena.⁶⁸ V opačném případě má dědic právo na poměrné zkrácení odkazu, a to v případě, že uplatnil právo na výhradu soupisu. Dědic, který právo na výhradu soupisu neuplatnil, je povinen hradit nejen odkazy, ale i dluhy v plné výši. Takový dědic má právo pouze na úhradu nákladů a dále na přiměřenou náhradu za námahu, kterou vynaložil ke splnění odkazů. „*Nestačí-li pozůstalost k jejich úhradě, hradí náklady i odměnu odkazovníci poměrně podle*

⁶⁶ KOVÁŘOVÁ, D. Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka. Praha, 2015, s. 32

⁶⁷ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zákonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1622. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁶⁸ BEZOUŠKA, P. a PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc, 2013, s. 208

hodnoty odkazů a dědic má k zajištění svého práva k odkázaným předmětům zadržovací právo; bez dostatečného zajištění není dědic povinen odkazy vyřizovat.“⁶⁹

Odkaz může zřídit pouze osoba, která je způsobilá k pořízení závěti. Ve výjimečné situaci může odkaz zřídit osoba, která není způsobilá k pořízení závěti, a to v případě, že se odkazuje věc nepatrné hodnoty.⁷⁰ „Pro stanovení takových předmětů je vodítkem obecná úprava svéprávnosti. V případě pořizovací nezpůsobilosti z důvodu nedostatku věku musí míra jednání odpovídat rozumové a mravní vyspělosti. V případě soudního omezení půjde o jednání nevybočující z nevýznamných a každodenních záležitostí života“.⁷¹

Odkaz může být zřízen závětí, dědickou smlouvou anebo dovětkem. Odvolat odkaz lze stejným způsobem jako závěť. NOZ speciálně pro institut odkazu vyjmenovává několik domněnek, na základě kterých lze předpokládat, že zůstavitel odkaz odvolal. V první řadě lze odkaz považovat za odvolaný, pokud jej zůstavitel zničil anebo zcizil a znovu nenabyl. Dále se bude na odkaz hledět jako na odvolaný, pokud jej zůstavitel změní, a to takovým způsobem, že to bude již věc jiná. Domněnka v případě pohledávky se uplatní, pokud pohledávku vymůže a vybere.⁷² Za odvolaný odkaz se nepovažuje, pokud odkázanou věc nabyla jiná osoba nebo pokud byla odkázaná věc zničena nebo změněna mimo vůli zůstavitele.⁷³

V následujících ustanoveních NOZ upravuje různé typy odkazů. Prvním typem odkazu je odkaz určitého druhu. Tento typ odkazu spočívá v tom, že zůstavitel odkazuje odkazovníku jednu druhově určenou věc anebo více takových věcí. Pokud se v pozůstalosti nachází taková věc pouze jedna, má právo odkazovník právě na tuto jedinou věc. Pokud se však takových věcí v pozůstalosti nachází více, je na osobě zatížené odkazem jakou věc odkazovníkovi určí. Zůstavitel však může pověřit výběrem samotného odkazovníka anebo třetí osobu. Typickým příkladem odkazu věci určitého druhu je starožitný obraz. Pokud věc zatížená odkazem nebude v pozůstalosti

⁶⁹ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1630. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁷⁰ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1595. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁷¹ HALUŠKA, T. *Odkaz NOZ* [online]. Olomouc, 2018 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: https://theses.cz/id/htawx3/Tom_Haluka_Odkaz_v_NOZ.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. Vedoucí diplomové práce: JUDr. Václav Bednář, Ph.D.

⁷² ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1602. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁷³ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1603. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

a zůstavitel výslovně nařídí, že věc se v pozůstalosti nacházet musí, pak je odkaz v tomto případě neplatný. Zajímavostí tohoto odkazu je, že v případě že zůstavitel přímo nestanoví, že odkaz má být poskytnut z majetku zůstavitele, je osoba obtížena odkazem povinna předmětnou věc pro odkazovníka obstarat.⁷⁴ Při odkázání finanční hotovosti osoba zatížena odkazem musí peníze vyplatit, a to i přesto, že peníze v pozůstalosti jsou nebo ne.⁷⁵ Opakuje-li se v nařízení, že odkazovníku náleží věc určitého druhu, pak mu náleží tolik věcí téhož druhu, kolikrát je v nařízení zmíněna. Pokud však jich není v pozůstalosti dostatek, musí se odkazovník spokojit s věcmi, které v pozůstalosti jsou.

Dalším druhem odkazu je odkaz určité věci. Prostřednictvím tohoto institutu zůstavitel odkazovníkovi odkazuje určitou konkrétní věc. Rozdíl mezi odkazem určitého druhu a odkazem určité věci spočívá hlavně v charakteru odkazované věci, tedy zda se jedná o věci zastupitelné či nikoliv. Odkazovníkovi náleží odkázaná věc ve stavu, ve kterém se nacházela v době smrti zůstavitele, se všemi břemeny, které ji tížily a to v případě, že zůstavitel nestanovil jinak.⁷⁶

Odkaz pohledávky je předposledním druhem odkazu, se kterým se lze v rámci současné právní úpravy setkat. Zůstavitel může v rámci tohoto institutu odkázat pohledávku, ve které vystupuje jako věřitel. Pokud takovou pohledávku zůstavitel odkáže, odkazovník se automaticky stává novým věřitelem. Osoba obtížena odkazem, je povinna odkazovníkovi vydat všechny doklady a sdělit veškeré informace týkající se odkázané pohledávky. I v rámci tohoto odkazu platí podmínka, že pohledávka musí být ve vlastnictví zůstavitele v době jeho smrti.⁷⁷

V případě, že zůstavitel odkáže více pohledávek, pak jeho odkaz zahrnuje všechny pohledávky, které po zřízení odkazu trvaly. To neplatí u pohledávek, které vznikly z převoditelných cenných papírů a z vkladních knížek, pohledávky váznoucí na nemovitých věcech a také pohledávky vznikající z práva věcného. Tento výčet pohledávek NOZ vylučuje v ustanovení § 1613.

⁷⁴ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1605 odst.2. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁷⁵ ŠEVČÍK, L. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. Brno, 2013, s. 89

⁷⁶ HALUŠKA, T. *Odkaz NOZ* [online]. Olomouc, 2018 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: https://theses.cz/id/htawx3/Tom_Haluka_Odkaz_v_NOZ.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. Vedoucí diplomové práce: JUDr. Václav Bednář, Ph.D.

⁷⁷ NOVOTNÝ, P. a NOVOTNÁ M.. *Nový občanský zákoník*. Praha, 2014, s. 89

Zůstavitel může prostřednictvím odkazu pohledávky prominout dluh, a to tím, že prostřednictvím odkazu odkáže svoji pohledávku odkazovníkovi, vůči kterému ji má. Odkazovníkovi tak zanikne dluh, který má vůči zůstaviteli. Osoba obtížena odkazem je v tomto případě povinna vydat odkazovníkovi kvitanci nebo dlužní úpis a podniknout kroky související se zajištěním pohledávky. Tím může být například výmaz zástavního práva z katastru nemovitostí.⁷⁸ To neplatí u pohledávek, které vznikly po zřízení odkazu.⁷⁹ Osobou, která je povinna splnit odkaz je dědic.

Může ale nastat i opačná situace než je v předchozím odstavci, kdy zůstavitel má dluh vůči věřiteli. V tomto případě může zůstavitel zřídit odkaz ve prospěch věřitele. Zůstavitel tím tak zajistí splnění závazku a uhrazení pohledávky. Osoba obtížena odkazem v tomto případě má za povinnost dluh uznat a následně i uhradit ve lhůtě pro splnění ostatních odkazů. Tato lhůta je upravena v ustanovení § 1624 NOZ, který říká, že odkazy jsou splatné za rok po smrti zůstavitele. Tato lhůta se nepoužije u odkazů, jako jsou menší odměny pro zaměstnance, veřejně prospěšné odkazy a odkazy dobročinné.⁸⁰

Považuji za vhodné uvést skutečnost, že pokud zůstavitel odkáže věřiteli (odkazovníkovi) finanční částku ve výši zůstavitelova dluhu, nelze v takovém případě přepokládat, že zůstavitel tímto krokem chtěl splnit svoji povinnost. Osoba obtížena odkazem bude muset zaplatit nejen dluh, který zůstavitel vůči věřiteli má, ale také samotný odkaz.⁸¹

Dalším a zároveň posledním odkazem, který NOZ upravuje, je odkaz dětem a příbuzným. Tento odkaz by mohl přinést nesrovnalosti s určením osob, kterým je odkaz určen. Pojmem děti se v případě, kdy je odkaz zřízen ve prospěch dětí někoho jiného, rozumí pouze dcery a synové. Pokud by některý z nich nebyl mezi živými, rozdělilo by se právo na odkaz rovným dílem mezi ostatní žijící děti. Pokud by však

⁷⁸ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1614. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁷⁹ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1615. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁸⁰ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1624. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁸¹ HALUŠKA, T. *Odkaz NOZ* [online]. Olomouc, 2018 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: https://theses.cz/id/htawx3/Tom_Haluka_Odkaz_v_NOZ.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. Vedoucí diplomové práce: JUDr. Václav Bednář, Ph.D.

zůstavitel pamatoval při zřízení odkazu na své vlastní děti, a některé z nich by nebylo mezi živými, přecházelo by právo na jeho potomky.⁸²

⁸² ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zákonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §1618. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

6 DĚDĚNÍ ZE ZÁKONA

Dědění ze zákona je nejslabším dědickým titulem. Nastupuje v případě, kdy zůstavitel o svém majetku nepořídil závět' ani dědickou smlouvu. Dědit v následující dědické třídě lze až tehdy, kdy není možné dědit podle předchozí dědické třídy.

Občanský zákoník v současné době rozlišuje šest různých skupin dědiců, které řadí podle jejich příbuzenského vztahu k zůstaviteli. Neexistuje-li žádný dědic podle zákonné posloupnosti, majetek zemřelého připadne státu. S novým občanským zákoníkem se ale pravděpodobnost, že bude dědit stát, snížila, neboť možných dědiců je v současné právní úpravě více, než tomu bylo v úpravě předchozí.⁸³

6.1 První třída dědiců

V první dědické třídě dědí pouze potomci zůstavitele a manžel či manželka. O dědictví se dělí rovným dílem. V případě, že potomek zůstavitele dědit nemůže, ať už pro jeho dědickou nezpůsobilost, nebo proto, že již zemřel, dědí pozůstalost v takovém případě jeho děti, tedy jinými slovy vnoučata zůstavitele.⁸⁴ Toto právo se nazývá právo reprezentace. Pokud by zůstavitel neměl žádné potomky, pozůstalý manžel nebo manželka v této dědické třídě sám dědit nemůže.

6.2 Druhá třída dědiců

Ve druhé dědické třídě dědí manžel, rodiče zůstavitele a osoby, které žily se zůstavitelem v jedné domácnosti, a to nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí. Takovou osobou může být například přítel, přítelkyně nebo nevlastní děti. Podíl v této třídě je stejný jako v třídě první s výjimkou manžela, ten musí získat nejméně jednu polovinu.⁸⁵ V této skupině se právo reprezentace nevyskytuje.

⁸³Dědické právo: Zákonná posloupnost dědiců. Notářská komora České republiky [online]. 2017 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_330-dedicke-pravo-zakonna-posloupnost-dedicu

⁸⁴ WELLECH, E. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno, 2014, s. 53

⁸⁵ WELLECH, E. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno, 2014, s. 53

6.3 Třetí třída dědiců

Není-li možné v praxi uplatnit dědice z druhé třídy, přicházejí na řadu dědicové ze třetí třídy. Dědění je v tomto případě stejným dílem a dědit mohou sourozenci zůstavitele a také osoby, které žily se zůstavitelem ve společné domácnosti, pokud splňují podmínky vyplývající z § 1636 občanského zákoníku. Právě toto ustanovení uvádí tři podmínky, které musí být u takové spolužijící osoby splněny, a to, že tato osoba se zůstavitelem pobývala ve společné domácnosti nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí, že se zůstavitelem společně pečovala o společnou domácnost, anebo že byla odkázána výživou na zůstavitele. V této dědické třídě je rovněž uplatněno právo reprezentace.

6.4 Čtvrtá třída dědiců

„Neexistuje-li nikdo, kdo by mohl dědit podle třetí třídy, dědí stejným dílem prarodiče zůstavitele.“⁸⁶

6.5 Pátá třída dědiců

Nedědí-li žádný z dědiců čtvrté třídy, dědí v páté třídě prarodiče rodičů zůstavitele. Prarodiče otce dědí první půlku dědictví a prarodiče matky zůstavitele dědí půlku druhou. Pokud část otcových předků dědit nemůže, dědí ten druhý z dvojice. Pokud ani ten dědit nemůže, dědí ti ostatní. To samé platí i pro matčiny předky.⁸⁷

6.6 Šestá třída dědiců

Nedědí-li nikdo z třídy páté, přicházejí poté na řadu děti dětí sourozenců zůstavitele (praneteře a prasynovcové) a děti prarodičů zůstavitele (tety a strýcové), případně jejich děti. *„Každý v této třídě dědí stejným dílem.“⁸⁸*

⁸⁶ WELLECH, E. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno, 2014, s. 54

⁸⁷ WELLECH, E. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno, 2014, s. 54

⁸⁸ WELLECH, E. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno, 2014, s. 54

7 DAROVÁNÍ PRO PŘÍPAD SMRTI

Darování pro případ smrti bylo z naší právní úpravy vypuštěno v roce 1950. NOZ však svým přijetím problematiku znovu zavádí a upravuje ve svém ustanovení § 2063. Darování pro případ smrti je specifická forma darovací smlouvy, v rámci které se uplatňuje odkládací podmínka, že obdarovaný dárce přežije. Pokud by tato odkládací podmínka nebyla splněna, nepřecházelo by právo na dar na dědice obdarovaného. I přesto, že darování pro případ smrti velice úzce souvisí s dědickým právem, nejedná se o pořízení pro případ smrti a nevyžaduje formu veřejné listiny. Tento institut je pro zůstavitele výhodným nástrojem v situaci, kdy se obává dlouhému řízení o pozůstalosti a kdy si přeje, aby obdarovaný s darovanou věcí mohl disponovat nezávisle na pozůstalostním řízení.⁸⁹

Je důležité zmínit, že darování pro případ smrti lze v praxi jednoduše zaměnit s jedním z institutů dědického práva, a to s odkazem. Aby se záměna co nejvíce eliminovala, existují tři zákonné podmínky, které dárce a obdarovaný musí splnit. První podmínka spočívá v existenci dvoustranného právního jednání. Zůstavitel pro splnění této podmínky musí s obdarovaným uzavřít smlouvu o darování pro případ smrti. Druhá podmínka směřuje k obdarovanému, neboť obdarovaný musí dar přijmout. Tím se však nemyslí fyzické přijetí věci, ale míní se tím právní jednání obdarovaného, který dar přijímá. Třetí podmínka je prohlášení dárce, že se vzdává práva dar odvolat. Toto prohlášení může být součástí darovací smlouvy a zůstavitel o něm musí vydat obdarovanému listinu. Darování pro případ smrti je samozřejmě, jak jsem již výše zmínila, závislé na odkládací podmínce, že obdarovaný musí přežít dárce.⁹⁰

Předmětem darovací smlouvy může být jakákoliv věc, která se však musí lišit od osoby a která slouží k potřebě lidí. Tato podmínka je stanovena v ustanovení § 489 NOZ.⁹¹ V případě darování věci movité se obdarovaný stává vlastníkem úmrtím

⁸⁹ DRAHOVSKÝ, O. Darování pro případ smrti – kam s ním? Ad notam časopis českého notářství [online]. 2019, roč. 25, č.4 [cit. 2020-02-20]. Dostupné z WWW: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_4_2019_web.pdf

⁹⁰ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. Praha, 2019, s. 137

⁹¹ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §489. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

zůstavitele, zatímco u věci nemovité, například u nemovitosti se obdarovaný stává vlastníkem až zápisem do katastru nemovitostí.⁹²

Vzhledem tomu, že je dárce po celou dobu svého života vlastníkem oné darované věci a může s ní jakkoliv nakládat, může se stát, že zůstavitel zmaří účel institutu darování případ smrti. Aby k tomuto zmaření nedošlo, mohou si dárce a obdarovaný uzavřít smlouvu o zákazu zcizení a zatížení věci, která je předmětem darovací smlouvy pro případ smrti. V této smlouvě by měli být přesně definovány, jaká právní jednání spadají pod zákaz zatížení věci. Jako typický příklad si lze uvést zákaz zatížení zástavním právem či věcným břemenem. Zákaz zatížení zástavním právem či věcným břemenem je v případě nemovitosti nutno zapsat do katastru nemovitostí.⁹³

Aby taková darovací smlouva byla skutečně posuzována jako darování pro případ smrti, musí nejen splňovat tři základní podmínky, které jsem zmínila výše, ale musí splňovat i podmínky formální. Formálními podmínkami jsou jednak písemná forma, označení dárce a obdarovaného a vymezení předmětu darování. Písemnou formu musí mít v tomto případě také listina o vzdání se práva dar odvolat. Tato listina může být sepsána samostatně, nebo ji lze zakomponovat do darovací smlouvy. Na závěr podotknu, že darovací smlouvu pro případ smrti může pořídit pouze osoba plně svéprávná.⁹⁴

Rozdíl mezi darováním pro případ smrti a odkazem je jednak v tom, že darování pro případ smrti je dvoustranné právní jednání, které nelze odvolat, ale lze zrušit pouze dohodou smluvních stran. Zatímco odkaz je právní jednání jednostranné, které jednostranně odvolat lze. Další rozdíl oproti odkazu spočívá v tom, že darování pro případ smrti není institutem dědického práva, což znamená, že pro něj neplatí omezení, spočívající v ochraně dědiců a věřitelů zůstavitele. Kdežto na odkaz, který se řídí ustanoveními dědického práva, se v případě potřeby užije snížení či zkrácení odkazu, a to právě kvůli ochraně věřitelů a dědiců zůstavitele.

Rozdíl mezi obecnou darovací smlouvou a darovací smlouvou pro případ smrti je v tom, že darovací smlouvu lze za stanovených podmínek odvolat. Darovací smlouvu

⁹² ŠEŠINA, M., MUŽIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. Praha, 2019, s. 137

⁹³ ŠEŠINA, M., MUŽIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P., *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praktická příručka*. Praha, 2019, s. 138

⁹⁴ TALANDA A., TALANDOVA I., *Časopis pro právní vědu a praxi. Inflow: information journal [online]*. 2015, roč. 23 č. 2 [cit. 2020-02-22]. ISSN 1805-2789. Dostupné z <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5314/4399>.

lze odvolat z důvodu toho, že se dárce nachází v nouzi anebo v případě, že dárci obdarovaný ublíží. V takovém případě by se darovací smlouva odvolala pro nevděk obdarovaného.⁹⁵

⁹⁵ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zákonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 06. 02. 2020]. §2068 až § 2072. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

8 NEPOMINUTELNÝ DĚDIC A POVINNÝ DÍL

Občanský zákoník věnuje zvláštní ochranu potomkům zůstavitele. Tato ochrana spočívá v tzv. nepominutelnosti.⁹⁶ Nepominutelnými dědici jsou pouze děti zůstavitele, které mají nárok na povinný díl z pozůstalosti.

Povinný díl nepominutelného dědice je ovlivněn jeho věkem. Je-li takový dědic nezletilý, náleží mu nejméně tři čtvrtiny z jeho zákonného podílu a u zletilého dědice činí povinný díl nejméně jednu čtvrtinu.

Pro přesné stanovení povinného dílu je třeba nejprve sepsat a odhadnout hodnotu majetku, kterým je tvořena pozůstalost. Od této hodnoty se odečtou dluhy, případně závazky, odkazy a vše, co dědic od zůstavitele získal bezplatně v posledních třech letech. Pokud není zájem o aplikování tohoto zdlouhavého procesu, je možné se s dědicem dohodnout na tzv. odbytném. Odbytné je částka, kterou nepominutelný dědic získá místo svého povinného podílu. Tato částka však může být vyšší, ale také nižší, než by byl jeho povinný podíl.

⁹⁶ BEZOUŠKA, P. BEDNÁŘ, V. a BERNÁŠEK, M. *Soukromé právo pro neprávnický*. Dobrá Voda, 2003, s. 118

9 VYDĚDĚNÍ

Vydědění je jednostranný projev vůle zůstavitele, který musí mít písemnou formu. Tzv. listina o vydědění může být součástí závěti, může být pořízena zůstavitelem samostatně, ale i ve formě veřejné listiny. Cílem vydědění je vyloučit nepominutelného dědice z jeho práva na povinný díl, na které by měl jinak zákonné právo anebo jej v jeho právu zkrátit.⁹⁷ Vydědění lze provést jen z důvodů, které stanovuje občanský zákoník v ustanoveních § 1646 a § 1647.

Prvním důvodem vydědění je skutečnost, že potomek neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nouzi. Typickým příkladem může být neposkytnutí finančního příspěvku na léky či zdravotní péči, které by mohly pozitivně ovlivnit zdravotní stav zůstavitele.

Druhým důvodem vydědění, který zákon uvádí, je, že dědic o zůstavitele neprojevoval opravdový zájem, jaký by projevovat měl. Potomek zůstavitele například dlouhá léta nenavštívil, ani jej telefonicky nekontaktoval.

Třetím důvodem, pro který lze nepominutelného dědice vydědit, je jeho odsouzení za trestný čin, který spáchal za okolností svědčící o jeho zvrhlé povaze. V tomto případě se může jednat o skutečnost, že potomek byl odsouzen za násilný trestný čin spáchaný například na dítěti, nebo spáchaný zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem.

Čtvrtým důvodem vydědění je skutečnost, že potomek žije trvale nezřízený život, např. nadměrně požívá alkoholické nápoje nebo užívá jiné návykové látky nebo dlouhodobě úmyslně neplní vyživovací povinnost vůči svým potomkům.

Podle stávající právní úpravy lze nepominutelného dědice vydědit i pro jeho zadluženost nebo pro jeho marnotratné počínání, pokud je obava, že v důsledku tohoto jeho chování se pro jeho potomky nezachová povinný díl. Zůstavitel může z tohoto důvodu vydědit nepominutelného dědice pouze tehdy, pokud jeho povinný díl zůstává dětem tohoto nepominutelného dědice, případně jeho potomkům.

Neuvede-li zůstavitel důvod vydědění nepominutelného dědice v prohlášení o vydědění, má dědic právo na povinný díl, ledaže se proti němu prokáže zákonný

⁹⁷ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 20. 02. 2020]. §1646. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

důvod vydědění.⁹⁸ „Prohlášení o vydědění lze učinit nebo je lze změnit či zrušit stejným způsobem, jakým se pořizuje nebo ruší závět’.“⁹⁹

⁹⁸ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 20. 02. 2020]. §1648. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁹⁹ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 20. 02. 2020]. §1649. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

10 REALIZACE PRÁVA DĚDICE DĚDICTVÍ NEPŘÍJMOUT

Realizace práva dědice dědictví nepřijmout spočívá ve třech způsobech, díky kterým se dědic dobrovolně dědicem nestane. Svého práva se může jednak zříci, nebo může případné dědictví odmítnout nebo se dědického práva může vzdát ve prospěch jiného dědice.

10.1 Zřeknutí se dědického práva

Zřeknutí se dědického práva nastává ještě před smrtí zůstavitele. Je to první možnost, která člověku umožňuje právo dědictví odmítnout. Zřeknutí se tohoto práva vzniká prostřednictvím smlouvy, kterou lze uzavřít pouze ve formě notářského zápisu. Všechny notářské zápisy jsou pak následně uloženy v Evidenci právních jednání pro případ smrti.

Je velice důležité, aby ve smlouvě bylo uvedeno, že zřeknutí se dědického práva neplatí pro potomky člověka, který se dědického práva zříká. Pokud toto objasnění bude ve smlouvě chybět, nebudou dědit ani jeho potomci.

Pokud se dědic rozhodne o zřeknutí se dědického práva, je velice důležité, aby si dostatečně rozmyslel, zda se zřeknutí bude týkat dědického práva jako celku, nebo pouze jeho práva na povinný díl, na který má nárok ze zákona. Pokud se zřekne dědického práva jako celku, v dědickém řízení nemá již šanci cokoliv získat. Pokud se zřekne pouze svého povinného podílu, může v dědickém řízení stále dědit, a to na základě dědické posloupnosti.

10.2 Odmítnutí dědictví

Každý dědic má právo po smrti zůstavitele dědictví odmítnout. Dědictví lze odmítnout pouze jako celek, a proto nelze odmítnout jen nějakou část z dědictví, např. dluhy. Jediná výjimka připadá v úvahu u nepominutelného dědice, neboť tento dědic má ze zákona právo na povinný díl, který může přijmout, a zároveň odmítnout vše, co by zdědil nad rámec tohoto povinného podílu.

Dědictví se odmítá výslovným prohlášením u soudu. Odmítnutí může mít formu jak písemnou, tak ústní přímo před soudem. Lhůta pro odmítnutí dědictví je jeden měsíc ode dne, kdy soud dědice upozornil na to, že má právo dědictví odmítnout. Soud

zároveň dědice upozorní, co se stane, když se pro odmítnutí rozhodne. Po uplynutí této lhůty již není možné dědictví dodatečně odmítnout.

Z vážných důvodů může soud prodloužit lhůtu pro odmítnutí dědictví, neboť měsíc může být někdy poměrně krátká doba, a to hlavně u těch dědických řízení, kde potenciální dědic přesně neví, co může zdědit. Delší lhůtu pro odmítnutí bude mít dědic, který má trvalé bydliště v zahraničí. Takový dědic má možnost odmítnout dědictví do tří měsíců od vyrozumění soudu. Ostatní důvody pro prodloužení lhůty závisí na zvážení soudu. K tomu, aby soud prodloužil lhůtu, musí existovat opravdu jen závažné důvody.¹⁰⁰

10.3 Vzdání dědictví

Poslední způsob, jak se dobrovolně vzdát dědictví, je možnost vzdát se dědictví ve prospěch jiného dědice. Pokud se tímto způsobem svého práva vzdá nepominutelný dědic, vzdává se zároveň práva na povinný díl i pro své potomky.

Jediná podmínka, která musí být naplněna, je, že se vzdáním dědictví musí souhlasit osoba, která má dědictví po dědici získat. Pokud tato osoba s tímto úkonem nesouhlasí, tento úkon je považován jako neplatný a hledí se na něj jako by nikdy nebyl.¹⁰¹

¹⁰⁰ WELLECH, E. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno, 2014, s. 11

¹⁰¹ WELLECH, E. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno, 2014, s. 12

11 DLUHY ZŮSTAVITELE

„Měl-li zůstavitel v době své smrti nějaké dluhy, pak tyto přecházejí na dědice.“¹⁰²

V předchozí právní úpravě dědického práva, tedy v zákoně č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, bylo stanoveno, že dědicové za dluhy zůstavitele ručí pouze do výše ceny získaného dědictví. Což znamenalo, že pokud výše dluhů byla vyšší než hodnota aktiv, které dědic získal, nemusel vzniklý rozdíl hradit.¹⁰³

V současné právní úpravě je tato problematika upravena jiným způsobem. Dědic v současné chvíli ručí za dluhy zůstavitele bez ohledu na to, jaká aktiva získal a v jaké hodnotě. Pokud zůstavitel v době své smrti měl aktiva v podobě např. nemovitosti a zároveň měl dluhy, které hodnotu nemovitosti mnohonásobně převyšovaly, může si dědic vybrat, zda dědictví přijme i s dluhy, nebo naopak odmítne. V případě odmítnutí předluženého dědictví sice přijde o dědictví v podobě nemovitosti, ale na druhou stranu se zbaví starostí s úhradou dluhů. Je tedy na každém, jak se v této situaci rozhodne.

Pokud dědic dědictví neodmítne, odpovídá za všechny zůstavitelovy dluhy. Jediný nástroj, který by tuto odpovědnost snížil, je uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti. Při uplatnění výhrady soupisu pozůstalosti ručí dědic za dluhy pouze do výše nabytého dědictví, a to buď sám, nebo s ostatními dědici, kteří výhradu soupisu uplatnili. Zůstavitel prostřednictvím poslední vůle nemůže toto právo na uplatnění výhrady soupisu dědici odepřít, nemůže být toto právo odepřeno ani prostřednictvím ustanovení dědické smlouvy. Výhrada soupisu může být zaslána soudu v písemné podobě anebo může být prohlášena ústně před soudem. Lhůta pro podání výhrady soupisu pozůstalosti činí jeden měsíc ode dne, kdy soud vyrozuměl o tomto právu dědice.¹⁰⁴

¹⁰² KOVÁŘOVÁ, D. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka*. Praha, 2015, s. 147

¹⁰³ KOVÁŘOVÁ, D. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka*. Praha, 2015, s. 147.

¹⁰⁴ ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 20. 02. 2020]. §1675. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

12 ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

Předchozí část této bakalářské práce byla věnována dědickému právu hmotnému, kde byly rozebrány jednotlivé dědické instituty. Následující kapitola je soustředěna na dědické právo procesní a pojednává o řízení o pozůstalosti, dříve nazývaném dědické řízení. Základním pramenem řízení o pozůstalosti je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních („dále jen ZŘS“). ZŘS nabyl účinnost společně s NOZ 1. ledna 2014 a obsahuje speciální úpravu pro některé druhy řízení, u nichž se vychází z předpokladu, že se jedná o řízení nesporná. ZŘS je členěn na dvě části. Zatímco v první části je část obecná, která obsahuje obecné normy, které jsou v praxi aplikovány na všechny typy zvláštních řízení, v části druhé jsou upraveny jednotlivé druhy zvláštních řízení. Tato řízení byla před účinností ZŘS upravována občanským soudním řádem zákonem č. 99/1963.¹⁰⁵

Řízení o pozůstalosti je v ZŘS zařazeno do hlavy III. Otázky, které nejsou tímto speciálním zákonem upraveny, se řídí občanským soudním řádem.¹⁰⁶ Účelem řízení o pozůstalosti je zjistit, kdo je dědicem zemřelého, jaký majetek zemřelý zanechal, a potvrdit dědicům, co z pozůstalosti nabyli, a také zajistit, aby bylo splněno vše, co zůstavitel nařídil prostřednictvím svého poručení pro případ smrti. V rámci řízení o pozůstalosti se maximálně respektuje vůle zůstavitele a nikdo není oprávněn vůli zůstavitele jakýmkoliv způsobem měnit či ovlivňovat.¹⁰⁷

Považuji za důležité se v této práci alespoň stručně zmínit o průběhu řízení o pozůstalosti, neboť bych ráda problematiku dědického práva ve své práci zcela obsáhla. Vzhledem k tomu, že dědické právo procesní je velice rozsáhlá problematika, věnuji se v této kapitole pouze základním otázkám, neboť podrobné rozebrání celé problematiky řízení o pozůstalosti by dle mého názoru svým obsahem i rozsahem odpovídalo samostatné bakalářské práci na toto téma.

Účastníkem řízení o pozůstalosti jsou v první řadě osoby, u nichž se lze důvodně domnívat, že jsou zůstavitelovi dědici. „*Při dědění ze zákona je to prokázáný příbuzenský vztah k zůstaviteli, s nímž je spojeno dědické nástupnictví.*“¹⁰⁸ V případě, že

¹⁰⁵ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 123

¹⁰⁶ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 123

¹⁰⁷ PragueBest. Projednání pozůstalosti [online]. Praha: Notářská komora České republiky, 2020 [cit. 2020-02-18]. Dostupné z WWW: <https://www.nkr.cz/sluzby/dedicke-pravo/projednani-pozustalosti>

¹⁰⁸ CHARVÁTOVÁ, K. Dědické řízení v České republice [online]. Praha, 2014 [cit. 2020-02-08]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/ek170x/>. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce: doc. JUDr. Michal Spirit, Ph.D.

zůstavitel nezanechal majetek nebo je majetek bez hodnoty, je účastníkem řízení o pozůstalosti vypravitel pohřbu. V pozůstalostním řízení, kde není žádný dědic a nastává tzv. odúmrt', je účastníkem stát.¹⁰⁹ Mezi další možné účastníky se řadí správce pozůstalosti či vykonavatel závěti. Správcem pozůstalosti bude účastníkem řízení, pokud se v rámci řízení ustanovuje správce nebo jeho úkony ohledně správy pozůstalosti. Vykonavatel závěti bude účastníkem řízení o pozůstalosti jen tehdy, pokud pozůstalost není nabytá státem nebo pokud řízení není zastaveno pro nulovou nebo nepatrnou hodnotu. V situacích, kdy se bude rozhodovat o právech a povinnostech ze společného jmění manželů při zániku manželství smrtí zůstavitele, je účastníkem řízení pozůstalý manžel, a to i v případě, že není dědicem.¹¹⁰ Na závěr nemohu zapomenout na nepominutelného dědice a na věřitele, neboť i ti mohou být účastníci dědického řízení. Nepominutelný dědic je účastníkem dědického řízení, pokud jde v řízení o soupis pozůstalosti, určení obvyklé ceny pozůstalosti a o vypořádání povinného dílu. Věřitel je účastníkem řízení jen při rozhodování o odloučení pozůstalosti na jeho návrh nebo o soupisu pozůstalosti na jeho návrh.¹¹¹

V případě, že soud nařídí likvidaci pozůstalosti, jsou účastníky řízení věřitelé, kteří se přihlásili anebo ti, kteří mají právo na uspokojení své pohledávky. Pokud je jmenován likvidační správce, tak i ten je účastníkem řízení. Ostatním účastníkům v takovém případě zanikne účast na dědickém řízení, a to dnem nabytí právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti.¹¹²

12.1 Soudní komisariát

Většinu úkonů v rámci řízení o pozůstalosti provádí soudem pověřený soudní komisař neboli notář. Notář vydává v rámci řízení o pozůstalosti usnesení a provádí úkony jemu svěřené. Svěřené úkony vykonává osobně anebo může pověřit k provádění úkonů notářského kandidáta, notářského koncipienta či zaměstnance, který složil kvalifikační zkoušku dle jiného právního předpisu.¹¹³

¹⁰⁹ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s.125

¹¹⁰ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s.125

¹¹¹ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s.125

¹¹² CHARVÁTOVÁ, K. Dědické řízení v České republice [online]. Praha, 2014 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/ek170x/>>. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce: doc. JUDr. Michal Spirit, Ph.D.

¹¹³ ČESKO. Zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 20. 02. 2020]. §103, odst. 2. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

Pro notáře a pro všechny jeho pověřené zaměstnance platí povinnost mlčenlivosti. Soudní komisař či pověřený notářský kandidát, koncipient či jiný zaměstnanec provádí řízení o pozůstalosti jménem soudu prvního stupně. Notáři náleží odměna za úkony, které v rámci dědického řízení učinil osobně či z jeho pověření zaměstnanec. Dále má nárok na náhradu hotových výdajů, které vznikly při výkonu činnosti, a dále na úhradu daně z přidané hodnoty. Odměnu, náhradu výdajů a daň z přidané hodnoty může hradit buď to dědic, který dědictví jako jediný nabyt, anebo více dědiců, a to v poměru podle dědických podílů, nebo v poměru majetku nabytého při rozdělení pozůstalosti, nebo stát.¹¹⁴ Úkony notáře jsou zaznamenány ve formě protokolu nebo zvukového či zvukově obrazového záznamu, a to v případě, není-li stanoveno zákonem jinak.¹¹⁵

12.2 Místní příslušnost

Místní příslušnost soudu je dána obvodem, v němž zůstavitel měl v době své smrti:

- a) evidované místo trvalého pobytu,
- b) poslední bydliště,
- c) jestliže neměl bydliště nebo bydliště není možné zjistit, tak místní příslušnost se bude určovat podle místa, kde se naposledy zdržoval.

Pokud nelze určit místní příslušnost dle výše uvedených bodů, bude příslušnost určena podle obvodu, kde se nalézá zůstavitelův nemovitý majetek, a pokud není dána příslušnost soudu ani dle obvodu, kde se nemovitý majetek nachází, bude řízení o pozůstalosti projednávat soud, v jehož obvodu zůstavitel zemřel.

12.3 Fáze řízení o pozůstalosti

Řízení o pozůstalosti má své fáze, zahájení dědického řízení, předběžné šetření a vydání rozhodnutí. Cílem řízení o pozůstalosti je určení dědiců, zjištění stavu majetku zůstavitele, a jak bude předmětný majetek rozdělen mezi dědice. V praxi může dojít ve výjimečném případě i k zastavení řízení o pozůstalosti a to tehdy, pokud zůstavitel po sobě nezanechal žádný majetek, anebo jeho majetek je jen nepatrné hodnoty. Řízení o

¹¹⁴ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s.128

¹¹⁵ ČESKO. Zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních. In: zakonyprolidi.cz [online]. S-EPI [cit. 20. 02. 2020]. §103, odst. 5. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

pozůstalosti končí nabytím právní moci rozhodnutí soudu. V tomto typu řízení soud vždy rozhoduje usnesením.

12.3.1 Zahájení řízení o pozůstalosti

Řízení o pozůstalosti může místně příslušný soud zahájit dvěma způsoby, a to na základě návrhu či bez návrhu. Zahájit řízení na základě návrhu znamená, že návrh na zahájení řízení o pozůstalosti je podán osobou, která si činí právo na pozůstalost jako dědic. Řízení o pozůstalosti na základě návrhu se zahajuje například tehdy, je-li třeba projednat dědictví u zůstavitele, který žil a také zemřel v zahraničí, kdežto řízení o pozůstalosti z moci úřední je zahajováno v případě, že soudu smrt fyzické osoby oznámí matriční úřad. Soud je povinen zahájit dědické řízení i u osoby, která byla prohlášena za mrtvou.

12.3.2 Předběžné šetření

V rámci předběžného šetření je hlavním úkolem soudu, zjistit okruh účastníků řízení a také stav zůstavitelova jmění. Soud je v této fázi dědického řízení povinen se přesvědčit, zda zůstavitel nezanechal pořízení pro případ smrti. Tuto kontrolu notář učiní prostřednictvím elektronicky vedené evidence, nazývané jako Centrální evidence závětí, kterou spravuje Notářská komora ČR.

Povinnost předat zůstavitelovo pořízení pro případ smrti a s tím spojené listiny a informace, které jsou relevantní pro pozůstalostní řízení, má každý, kdo s takovou listinou a informacemi disponuje. Pokud tato osoba není dědicem, má právo na náhradu nákladů, které vynaložila pro splnění této povinnosti.¹¹⁶

O zajištění stavu a obsahu listin je vyhotoven protokol, ke kterému se pevně připojí ověřená kopie příslušné listiny. Důležité listiny, jako je pořízení pro případ smrti či prohlášení o vydědění, se následně uloží do tzv. Sbírký prohlášených pořízení pro případ smrti, kterou spravuje vždy kompetentní soud. To neplatí v případě závěti, která byla pořízena notářským zápisem.¹¹⁷

ZŘS v ustanovení § 145 reaguje na možnost, že zemřelý mohl zanechat ústní závěť ve chvíli, kdy se nacházel v bezprostředním ohrožení života či ve složité životní

¹¹⁶ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 128

¹¹⁷ CHARVÁTOVÁ, K. Dědické řízení v České republice [online]. Praha, 2014 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/ek170x/>>. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce: doc. JUDr. Michal Spirit, Ph.D.

situaci, a to kvůli nenadále události. K tomu, aby soud zjistil obsah ústního projevu zůstavitele, musí vždy nařídít ústní jednání, v rámci kterého buď provede důkaz prostřednictvím písemného záznamu, a to v případě že existuje, anebo vyslechne všechny svědky, před kterými zůstavitel poslední vůli učinil.¹¹⁸ Tento postup je obdobný i u situace, kdy jsou pořízení pro případ smrti a listina o vydědění zůstavitele osvědčeny svědky. Svědkové i v tomto případě musí být vyslechnuti, to ovšem neplatí, pokud dědicové prohlásí, že na výslechu netrvají nebo pokud výslechu svědka brání závažné okolnosti.¹¹⁹

Soud je oprávněn během předběžného šetření provést opatření k zajištění pozůstalosti, které se nazývá závěra pozůstalosti. Závěra pozůstalosti spočívá v zajištění majetku, o kterém lze předpokládat, že patřil zůstaviteli. Pokud zůstavitel byl vlastníkem účtu či vkladní knížky, může soud prostřednictvím usnesení zakázat výplaty z tohoto účtu a z této vkladní knížky. V případě, že soud zjistí, že měl zůstavitel pohledávky, vyzve soud dlužníky, aby svá plnění složili do úschovy soudu, a zároveň soud dlužníky poučí, že svá plnění musí složit výhradně do úschovy soudu, neboť v opačném případě plnění nebude mít za následek splnění dluhu.¹²⁰ Soud závěru pozůstalosti musí nařídít, v případě že není některý z dědiců svéprávný, dále pokud je některý z dědiců neznámého pobytu a dále v situaci, kdy věřitel navrhl odloučení pozůstalosti. Dále soud může závěru pozůstalosti nařídít, pokud existuje obava, že je dědictví předloženo a pokud existuje jiný důvod pro zvláštní opatrnost. Závěra pozůstalosti není nutná, pokud je součástí pozůstalosti nemovitá věc, poskytující dostatečnou jistotu.

12.3.3 Zastavení řízení

Řízení o pozůstalosti se zastaví, jestliže bude v rámci předběžného šetření zjištěno, že zůstavitel nezanechal žádný majetek patřící do pozůstalosti.¹²¹ Pokud zůstavitel zanechal jen majetek bez hodnoty nebo majetek nepatrné hodnoty, vydá jej soud tomu, kdo zajistil zůstavitelovi pohřeb, a to v případě, pokud s tím osoba vyslovila souhlas a řízení zastaví.¹²² V současné době, dle soudní praxe je hodnota majetku

¹¹⁸ ČESKO. Zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 20. 02. 2020]. §145, odst. 1,2. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

¹¹⁹ ČESKO. Zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 20. 02. 2020]. §146, odst. 1. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

¹²⁰ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 130

¹²¹ ČESKO. Zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních. In: [zakonyprolidi.cz](https://www.zakonyprolidi.cz) [online]. S-EPI [cit. 20. 02. 2020]. §153. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

¹²² NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 130

nepatrné hodnoty stanovena na cca 15 000 až 20 000 Kč. Tato částka odpovídá v průměru ceně za vypravení pohřbu. V obou případech zastavení řízení o pozůstalosti se soud nezabývá dědickým právem. V případě majetku bez hodnoty či majetku nepatrné hodnoty dochází u tohoto majetku ke změně v osobě vlastníka, ale nikoliv z titulu dědění, ale na základě rozhodnutí soudu.

12.3.4 Rozhodnutí

V řízení o pozůstalosti rozhoduje místně příslušný soud. Řadu rozhodnutí ale vydává soudní komisař neboli notář. Rozhodnutí musí splňovat náležitosti stanovené zákonem a musí obsahovat označení soudu, jehož jménem bylo rozhodnutí vydáno, dále razítko soudu popř. razítko notáře a podpis osoby, která rozhodnutí vydala. Mezi další podstatné náležitosti patří výrok, odůvodnění, poučení o opravném prostředku, účastníci řízení, věc a den a místo vydání usnesení. Pokud má rozhodnutí elektronickou formu, musí být opatřeno uznávaným elektronickým podpisem.¹²³ Rozhodnutí má formu usnesení.¹²⁴

V rámci řízení o pozůstalosti se lze setkat s několika variantami závěrečného rozhodnutí o dědictví, prostřednictvím kterého soud:

1. potvrdí nabytí dědictví jedinému dědici,
2. rozdělí pozůstalost mezi více dědiců, a to podle nařízení zůstavitele, a dále pak potvrdí podle rozdělení nabytí dědictví více dědici,
3. rozdělí pozůstalost mezi více dědiců, a to podle určení třetí osoby, kterou k rozdělení pozůstalosti pověřil zůstavitel, a dále pak soud potvrdí podle rozdělení pozůstalosti dědictví více dědici,
4. schválí dohodu dědiců o rozdělení pozůstalosti, a to za předpokladu, že dohoda neodporuje zákonu. Soud pak podle dohody potvrdí nabytí dědictví více dědici.
5. rozdělí pozůstalost mezi více dědiců na základě jejich vlastní žádosti, dále pak potvrdí podle rozdělení nabytí dědictví více dědici.
6. potvrdí dědicům nabytí dědictví podle dědických podílů, které jsou stanovené prostřednictvím dohody uzavřené mezi dědici, anebo podle dědických podílů, stanovených zákonem, a to v případě, že k dohodě mezi dědici nedošlo,

¹²³ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 127

¹²⁴ ČESKO. § 124 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. In Zákony pro lidi [online]. © AION CS 2010-2020 [cit. 22. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292#p18-1>

7. potvrdí, že dědictví připadlo státu, a to v případě tzv. odúmrti.¹²⁵

12.4 Likvidace pozůstalosti

Likvidace pozůstalosti je institut, který se využívá v případě, že pozůstalost, kterou zůstavitel po sobě zanechal, je předlužena, což znamená, že pasiva jsou vyšší než aktiva a nabytí takového dědictví by nebylo pro případného dědice ani trochu výhodné. Návrh na likvidaci pozůstalosti může podat samotný dědic, který uplatnil výhradu soupisu, dále pak stát, kterému by měla případnou pozůstalost na základě odúmrti, anebo také věřitel, který prokázal, že má vůči zůstaviteli pohledávku. Likvidaci pozůstalosti lze nařídit i v případě, že by tak vyžadoval veřejný zájem. Likvidaci pozůstalosti nařizuje soud.¹²⁶

12.5 Opravný prostředek

Zákon ve svých ustanoveních vymezuje okruh rozhodnutí vydávaných v řízení o pozůstalosti, proti kterým nelze podat opravný prostředek. Typickým příkladem takového rozhodnutí je rozhodnutí o vyloučení notáře či rozhodnutí o zastavení řízení z důvodu nulové pozůstalosti. U ostatních rozhodnutí, u kterých zákon umožňuje využití opravného prostředku, je opravným prostředkem odvolání. Podává se buď k soudu, či u notáře, který vydal rozhodnutí, a v případě likvidace pozůstalosti u likvidačního správce.¹²⁷ Odvoláním se zabývá krajský soud, který má několik možností jak ve věci rozhodnout. Jednak může rozhodnout tak, že rozhodnutí potvrdí, a to v případě, že je rozhodnutí věcně a právně správně, nebo jej může zrušit kvůli vadám, které obsahuje. Soud dále může rozhodnout tak, že nařídí výměnu notáře nebo nařídí, aby věc projednal jiný notář prvního stupně, neboť důvodem zrušení rozhodnutí byla skutečnost, že nebyl respektován právní názor odvolacího soudu, který již ve věci rozhodoval v minulosti.¹²⁸ Při vyčerpání řádných opravných prostředků nastupuje na řadu prostředek mimořádný, kterým je dovolání. Dovolání je upraveno občanským soudním řádem a rozhoduje o něm Nejvyšší soud ČR.¹²⁹

¹²⁵ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 134

¹²⁶ CHARVÁTOVÁ, K. Dědické řízení v České republice [online]. Praha, 2014 [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/ek170x/>>. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce doc. JUDr. Michal Spirit, Ph.D.

¹²⁷ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 128

¹²⁸ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 127

¹²⁹ NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník. Dědické právo. Praha, 2014, s. 128

12.6 Dodatečné projednání pozůstalosti

Dodatečné projednání pozůstalosti je zvláštní způsob nápravy, díky kterému lze změnit neúplná či vadná soudní usnesení.¹³⁰ Užívá se v situaci, kdy se po pravomocném ukončení řízení o pozůstalosti zjistí, že zůstaviteli náležel ještě další majetek, který díky tomu, že dědicům nebyl znám, nebyl v původním řízení projednán. Důvodem pro dodatečné projednání pozůstalosti může být buď zjištění samotných aktiv, nebo zjištění aktiv a pasiv. V případě, že se zjistí pouze pasiva, dědictví se projednávat nebude.

Na dodatečně zjištěný majetek mohou narazit jednak dědicové, kteří při vyklízení zůstavitelovo bytu našli např. vkladní knížku nebo doklady, které prokazují, že zůstavitel byl spoluvlastníkem nemovitosti. Další situace, díky které dojde k dodatečnému projednávání pozůstalosti, je oznámení třetí osoby o neprojednáném majetku zůstavitele, který měla tato osoba v dispozici a který měla zůstaviteli vrátit. Posledním důvodem, vedoucí k dodatečnému projednávání je skutečnost, že se zůstavitel díky dodatečnému projednávání dědictví po osobě, kterou zůstavitel přežil, dokončeného však až po smrti zůstavitele se stane zpětně dědicem majetku, o kterém se během řízení o pozůstalosti ve věci zůstavitele nevědělo.¹³¹

V předchozím odstavci je popsán zvláštní způsob nápravy vadných či neúplných soudní usnesení, která pojednávají pouze o části pozůstalosti, neboť další majetek notáři nebyl znám. V praxi se tak může stát, že po skončení řízení o pozůstalosti se objeví další majetek a závazky zůstavitele, ale také další možní dědicové, o kterých soud nevěděl. V současné právní úpravě není ochrana oprávněného dědice samostatně upravována. Oprávněný dědic se však může svého práva domáhat podáním žaloby o vydání bezdůvodného obohacení, a to v případě, že se strany mimosoudně nedohodnou na vydání dědictví nebo na jiném řešení, na němž se může podle občanského zákoníku dohodnout dlužník s věřitelem.¹³² ¹³³ Žalobce při podání žaloby musí prokázat, že má dědické právo buď na celou pozůstalost, nebo na její část. Bezdůvodné obohacení je upraveno v ustanovení § 2991 a násl. NOZ, díky kterým platí zásady, že nepravý dědic

¹³⁰ CHARVÁTOVÁ, K. Dědické řízení v České republice [online]. Praha, 2014 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/ek170x/>>. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce: doc. JUDr. Michal Spirit, Ph.D.

¹³¹ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha, 2019, s. 657 – 658

¹³² ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha, 2019, s. 741

¹³³ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha, s. 321

musí pravému dědici vydat, to oč se obohatil a pokud není vydání dědictví možné například z důvodu toho, že bylo zcizeno, má oprávněný dědic právo na peněžitou náhradu a to dle ustanovení § 2999 odst. 1 NOZ.¹³⁴ Promlčecí lhůta pro vydání dědictví je 3 roky od právní moci rozhodnutí, kterým bylo řízení o pozůstalosti ukončeno.

¹³⁴ ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. *Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha, 2019, s. 322

13 PRŮZKUM VĚDOMOSTÍ VEŘEJNOSTI V DĚDICKÉM PRÁVU

Cíle průzkumu:

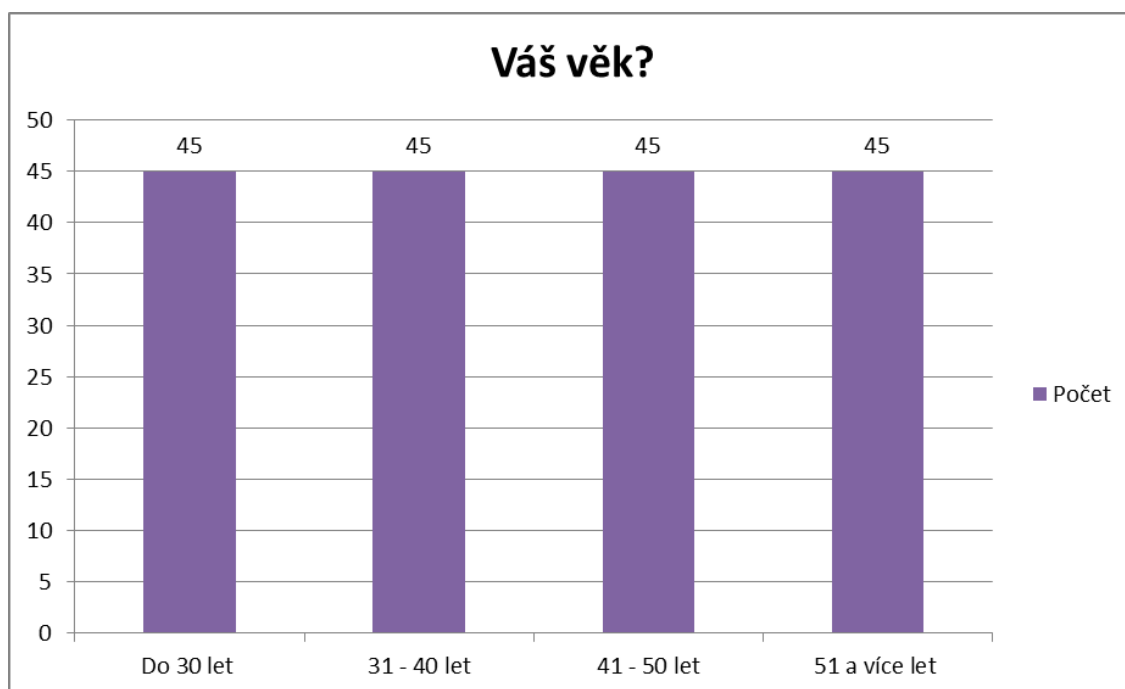
- 1) Zjistit znalosti veřejnosti v dědickém právu.
- 2) Zjistit, zda se respondenti ztotožňují s tvrzením, že je povinností každého rodiče odkázat svůj majetek svým potomkům.

Hypotézy průzkumu

Na základě cílů výzkumů jsem stanovila 2 hypotézy (H1 a H2).

- H1 Veřejnost má v tomto právním odvětví dostatek znalostí. Mají vžitý pojem nepominutelného dědice. Vědí, kdo může dědit na základě dědických tříd a také vědí, že součástí dědictví jsou i dluhy zůstavitele.
- H2 Respondenti považují za povinnost svůj získaný majetek jednou odkázat svým potomkům.

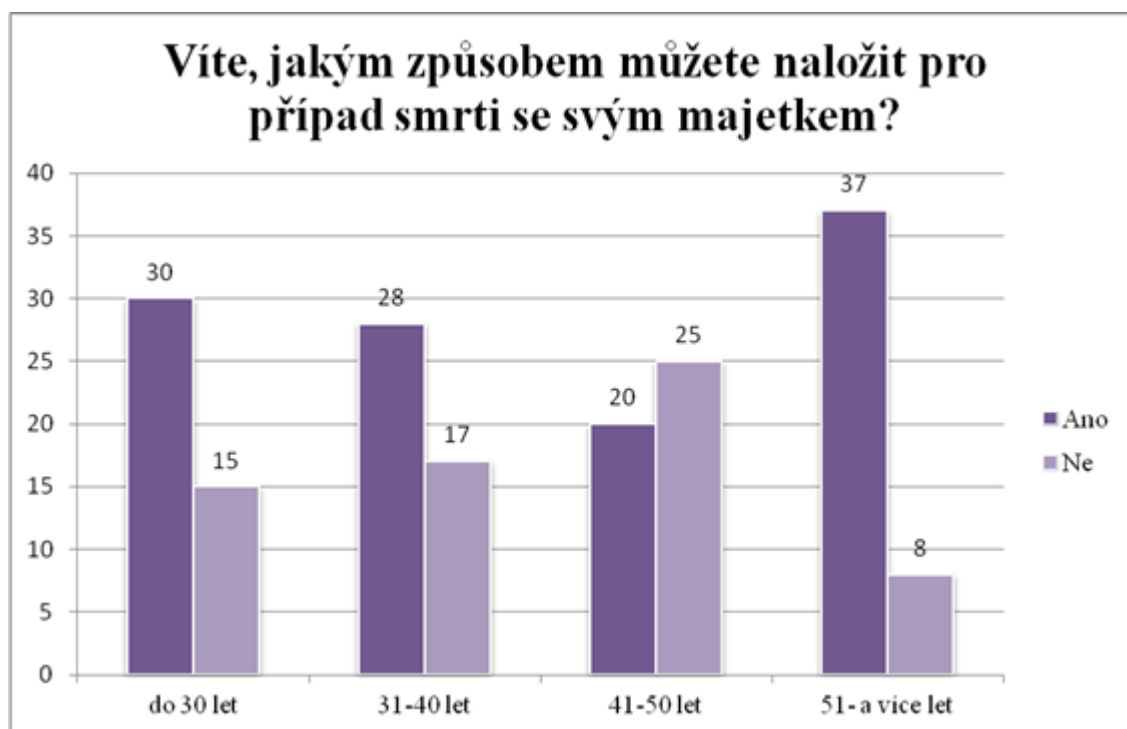
Otázka č.1 Váš věk?

Graf č. 1 Věk respondentů (Zdroj: vlastní zpracování)

První otázka v mém dotazníku byla položena tak, abych zjistila věk respondentů. Cílem této otázky bylo respondenty rozčlenit na skupiny dle jejich věku, neboť se domnívám, že rozdíly v odpovědích na zadané otázky mezi jednotlivými kategoriemi jsou pak lépe viditelné. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 180 respondentů, kteří byli rozděleny do čtyř kategorií. První kategorie byla tvořena respondenty do 30 let, druhou skupinu obsadili respondenti od 31 do 40 let, ve třetí kategorii byli respondenti od 41 – 50 let a v poslední skupině byli respondenti 51 a více let.

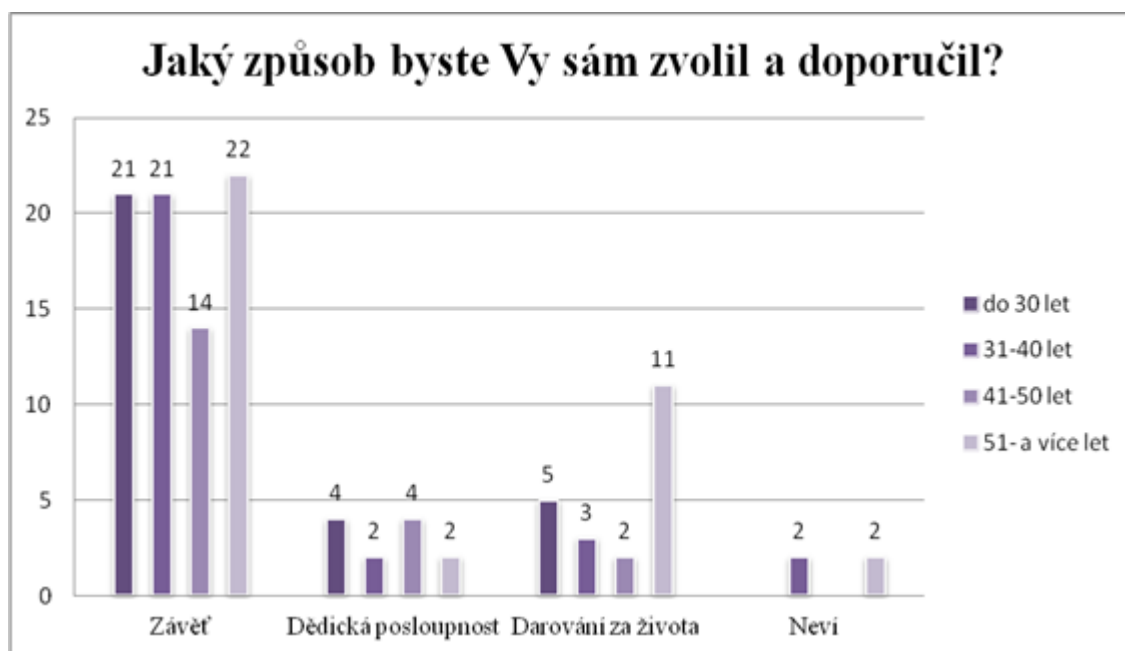
Otázka č. 2 Víte, jak můžete naložit pro případ smrti se svým majetkem?

Graf č. 2 Povědomí respondentů o pořízení pro případ smrti (Zdroj: vlastní zpracování).

Tato otázka v dotazníku byla položena tak, aby zjistila vědomosti respondentů ohledně pořízení pro případ smrti. Z celkového počtu respondentů (180) odpovědělo 115 respondentů že ano a 65 respondentů odpovědělo že ne. Prostřednictvím procentuálních hodnot lze tento výsledek vyjádřit jako 63,9% a 36,1%. Z grafu vyplývá, že největší znalosti mají v tomto ohledu respondenti ve věkové kategorii 51 a více let. Ostatní kategorie jsou na tom s kladnými odpověďmi velmi podobně, neboť se od sebe liší jen minimálně. V závěru by se dalo říci, že většina respondentů možnosti pořízení pro případ smrti zná.

Otázka č. 3 Jaký způsob byste Vy sám zvolil a doporučil?

Graf č. 3 Způsob pořízení pro případ smrti (Zdroj: vlastní zpracování).

Tato otázka byla položena jako doplnění k předešlé otázce a odpovídali na ni pouze ti respondenti, kteří na předešlou otázku odpověděli ano. Celkový počet respondentů, kteří na tuto otázku odpovídalo bylo 115. Otázku jsem do dotazníku zařadila proto, abych zjistila, který institut je u respondentů oblíbený a který by si zvolili či doporučili svému okolí,

Výsledek poukazuje na to, že pořízení závěti je jasnou volbou ve všech věkových kategoriích. Z celkového počtu respondentů by závěť zvolilo 78 (67,8%), na druhém místě skončila možnost darování za života, neboť tuto možnost by využilo, či doporučilo 21 respondentů (18,3%), nejvíce však respondentů z kategorie 51 a více let. Dědická posloupnost obsadila třetí příčku. Tento způsob by si zvolilo pouze 12 (10,4%) respondentů a to konkrétně čtyři respondenti z kategorie do 30 let, čtyři respondenti z kategorie 41 – 50 let, dva respondenti z kategorie 31 – 40 let a dva respondenti z kategorie 51 a více let. Zbývající 4 (3,5%) respondenti (dva respondenti z kategorie do 30 let a dva respondenti z kategorie 51 a více let) uvedli, že způsoby pořízení pro případ smrti znají, ale v současné chvíli nedokáží s jistotou říct, který způsob je nejlepší. Jak je vidět z dat, které graf prezentuje, je jisté, že závěť zná mnoho respondentů. Otázkou však je, zda právě tyto respondenti dokázali odpovědět i na následující otázku, která spočívala v náležitostech tohoto institutu. Z výsledků je též patrné, že mezi respondenty (115) se nenašel nikdo, kdo by doporučil dědickou smlouvu, či institut odkazu. Lze se tedy jen domnívat, zda respondenti tyto formy vidí

jako nevýhodné, nebo je neuvádí proto, že novinky občanského zákoníku ještě nemají dostatečně nastudované.

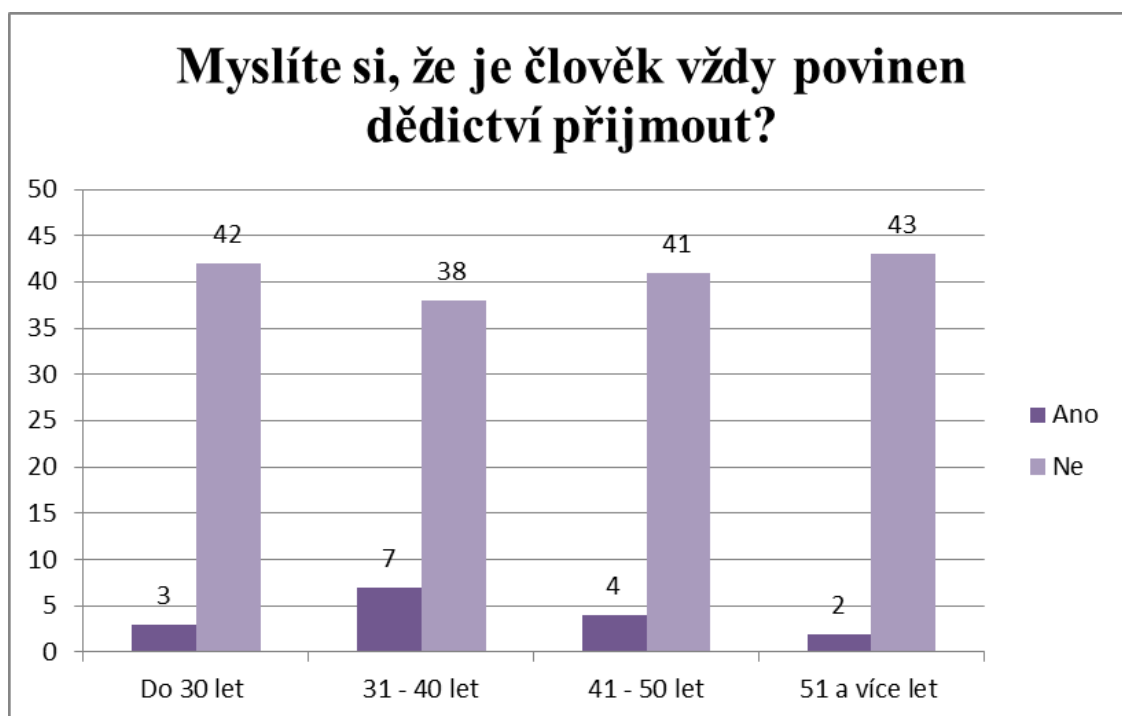
Otázka č. 4 Víte, co musí obsahovat závěť psaná vlastní rukou zůstavitele?

Graf č. 4 Náležitosti závěti (Zdroj: vlastní zpracování).

V této otázce mě zajímalo, zda respondenti vědí, jaké jsou náležitosti závěti. 91 (50,6%) respondentů zvolilo jako náležitost vlastnoruční podpis. Tuto odpověď zvolilo nejvíce respondentů z věkové kategorie do 30 let. 30 (16,7%) respondentů odpovědělo, že do náležitostí závěti spadá i přesné vymezení majetku. Opět je zde patrné, že tuto náležitost si zvolili nejčastěji respondenti do 30 let. 51 (28,3%) respondentů si zvolilo jako svoji odpověď iniciály zůstavitele a iniciály dědice, který má majetek v dědickém řízení získat. Tato náležitost se nejčastěji volila u věkové kategorie 51 a více let a nejméně u kategorie do 30 let. 7 (3,9%) respondentů jako svoji odpověď uvedlo svobodnou vůli zůstavitele. Tato odpověď nebyla u respondentů, jejichž věk se pohybuje v rozmezí 31 – 40 let jmenována ani jednou, ale u respondentů do 30 let byla jmenována čtyřikrát a 1 (0,6%) respondent z věkové kategorie 31 – 40 let uvedl, že v žádném případě nemůže být zkrácen na svých právech nepominutelný dědic. Z odpovědí respondentů lze tedy říci, že náležitost závěti, jako je vlastnoruční podpis, vymezení majetku a identifikace zůstavitele a dědice, je pro veřejnost samozřejmostí, zatímco svobodnou vůli zůstavitele a právo nepominutelného dědice uvedlo jen minimum z dotazovaných respondentů.

Otázka č. 5 Myslíte si, že je člověk vždy povinen dědictví přijmout?

Graf č. 5 Dědictví (Zdroj: vlastní zpracování).

Tato otázka měla za cíl zjistit, zda si respondenti myslí, že jsou povinni dědictví přijmout. Výsledek je jednoznačný, neboť 164 (91,1%) respondentů odpovědělo ne. Ano odpovědělo 16 (8,9%) respondentů a největší výskyt této kladné odpovědi bylo ve věkové kategorii 31-40 let. Zápornou odpověď, tedy správnou, si nejčastěji zvolili respondenti z věkové kategorie 51 a více let. Z těchto získaných poznatků mohou konstatovat, že většina respondentů má v tomto ohledu jasno a jsou srozuměni s tím, že přijmout dědictví není v žádném případě jejich povinnost.

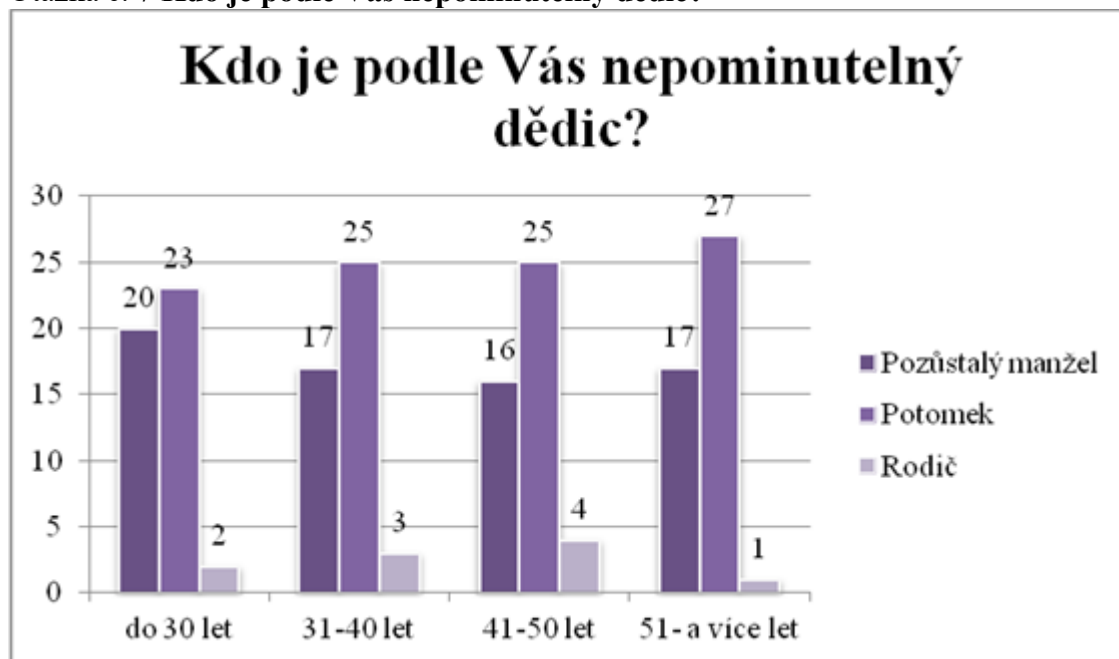
Otázka č. 6 Jsou součástí dědictví i dluhy zůstavitele?

Graf č. 6 Dluhy (Zdroj: vlastní zpracování).

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti vědí, že součástí pozůstalosti jsou i případné dluhy zůstavitele. Na otázku odpovědělo 160 (88,9%) respondentů ano a 20 (11,1%) respondentů zvolilo odpověď ne. V závěru by se dalo říci, že drtivá většina o této skutečnosti ví. Největší výskyt kladných odpovědí bylo získáno z věkové kategorie do 30 let. Dále s rozdílem dvou respondentů téměř shodně odpověděli i respondenti z věkové kategorie 51 a více let. Největší výskyt záporných odpovědí je u kategorie 41 – 50 let a dále pak s rozdílem dvou respondentů u věkové kategorie 31 – 40 let.

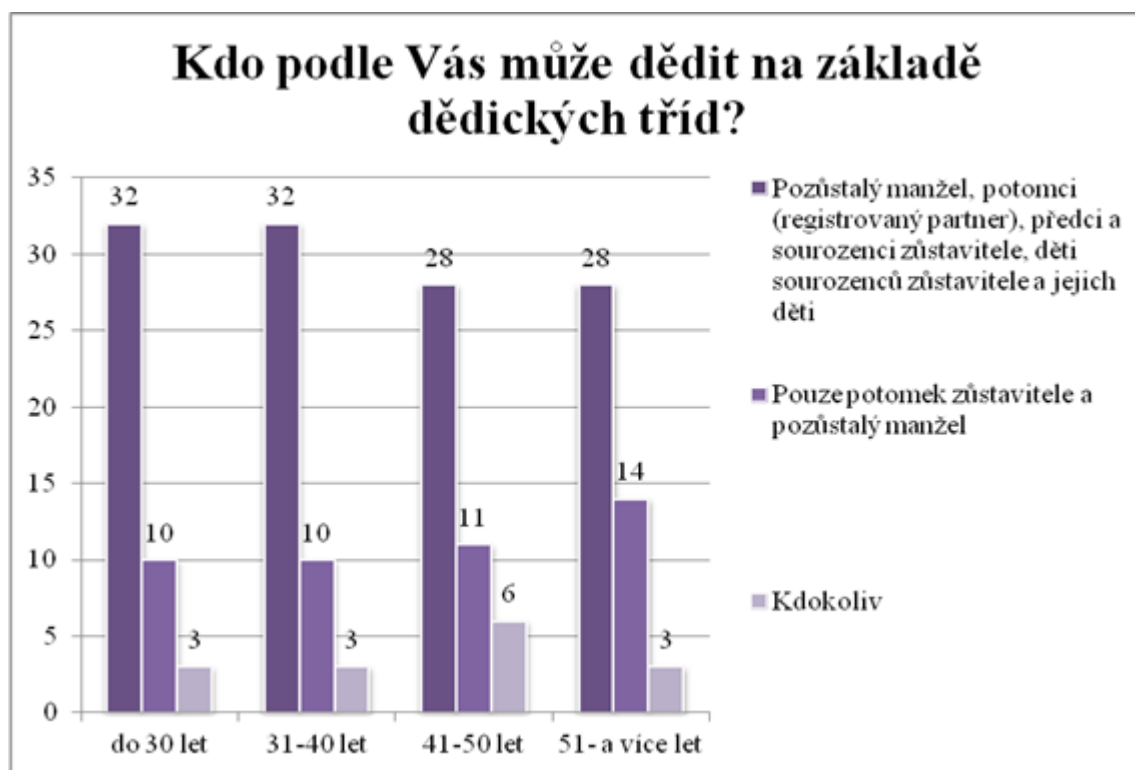
Otázka č. 7 **Kdo je podle Vás nepominutelný dědic?**

Graf č. 7 Nepominutelný dědic (Zdroj: vlastní zpracování).

Graf č. 7 informuje o tom, zda respondenti vědí, kdo je nepominutelný dědic. Z grafu vyplývá, že 10 respondentů (5,6%) zvolilo chybnou odpověď a domnívají se, že nepominutelným dědicem jsou rodiče zůstavitele. Tuto nabízející možnost si vybralo nejvíce respondentů a to z věkové kategorie 41– 50 let. 70 (38,9%) respondentů zvolilo též špatnou odpověď a odpověděli, že nepominutelným dědicem je pozůstalý manžel. Tuto možnost si nejčastěji zvolili respondenti věkové kategorie do 30 let. Zbýlých 100 (55,6%) respondentů odpovědělo správně a zvolilo jako svoji odpověď potomka. Správnou odpověď si v tomto případě zvolilo nejvíce respondentů z věkové kategorie 51 a více let. Dle výsledků zobrazených v grafu, lze konstatovat, že nepominutelného dědice, tedy potomka, si veřejnost nejčastěji zaměňuje s pozůstalým manželem.

Otázka č. 8 Kdo podle Vás může dědit na základě dědických tříd?

Graf č. 8 Dědické třídy (Zdroj: vlastní zpracování).

Tato otázka zkoumala povědomí respondentů v oblasti dědických tříd. Respondenti měli na výběr ze tří odpovědí. První možnost obsahovala správnou odpověď a zvolilo ji 120 (66,7%) respondentů, zatímco druhá a třetí odpověď byla chybná. Druhou možnost si pro svoji odpověď vybralo 45 (25%) respondentů a prostřednictvím třetí možnosti odpovědělo 15 (8,3%) respondentů. Díky získanému výsledku lze konstatovat, že znalost v tomto ohledu je u oslovených respondentů ve všech věkových skupinách téměř stejná a výsledky u jednotlivých věkových kategorií jsou si velmi podobné.

Otázka č. 9 Z jakého důvodu mohu vydědit svého potomka

Graf č. 9 Vydědění (Zdroj: vlastní zpracování).

Touto otázkou bylo sledováno, zda jsou respondenti srozuměni s faktem, že k vydědění potomka slouží pouze důvody, které uvádí zákon. Dle výsledku je zřejmé, že si respondenti první a druhé věkové kategorie často myslí, že vydědění záleží pouze na jejich vůli. Správnou odpověď si v těchto jmenovaných skupinách zvolilo z 90 respondentů pouze 47 (26%). Zatímco kategorie třetí a čtvrtá v tomto ohledu dosahuje lepších výsledků, neboť správnou odpověď si vybralo 66 (36,7%) respondentů z 90.

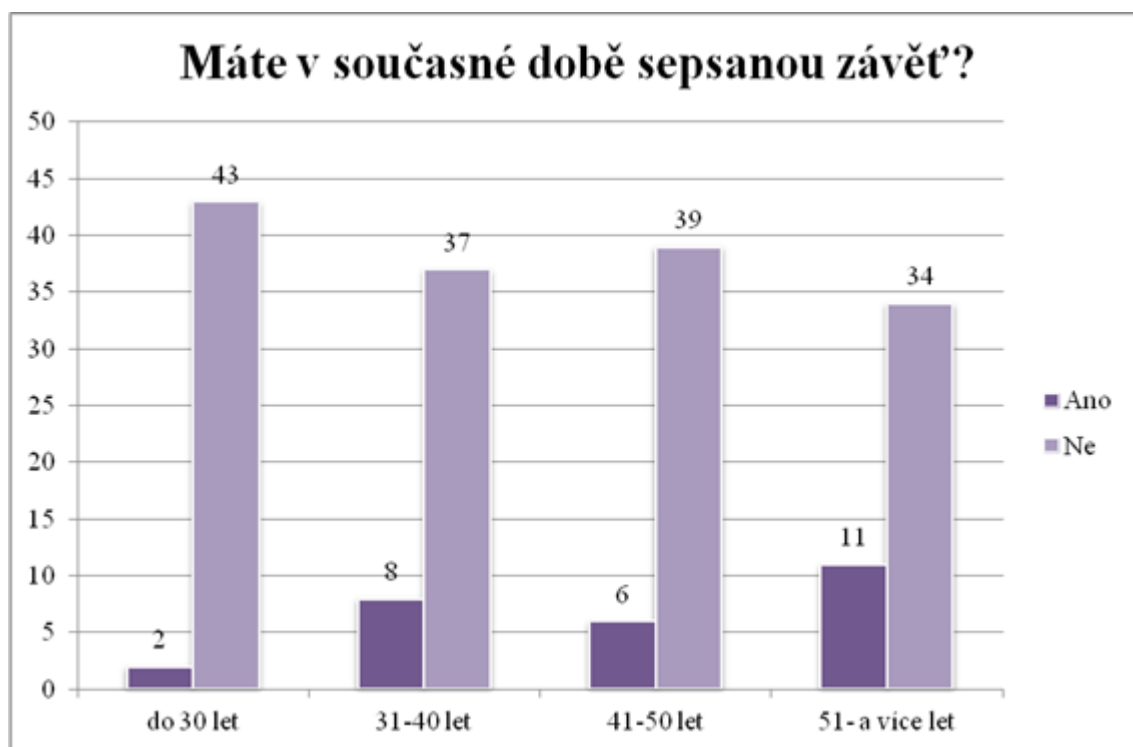
Otázka č. 10 Ztotožňujete se s názorem, že je povinností každého rodiče odkázat svůj majetek potomkům?

Graf č. 10 Odkázání majetku potomkům (Zdroj: vlastní zpracování).

Pro mě zajímavá otázka tohoto dotazníku také byla, zda respondenti považují za povinnost odkázat svůj získaný majetek jednou svým potomkům. Nasbírané odpovědi ukázaly, že z celkového počtu 180 respondentů se 152 respondentů (84,4%) s tímto názorem neztotožňuje. Zbývajících 28 (15,6%) respondentů na tuto otázku odpovědělo, že ano. Záporné odpovědi se vyskytovaly nejčastěji u věkové kategorie do 30 let a v kategorii 51 a více let a nejvyšší počet kladných odpovědí je k vidění u věkové kategorie 31 – 40 let. Dle získaných informací je jasně viditelná převaha u odpovědí se zápornou hodnotou, tudíž dle názorů zúčastněných respondentů se lze domnívat, že se na tomto cíli v současné době účastní velice málo lidí.

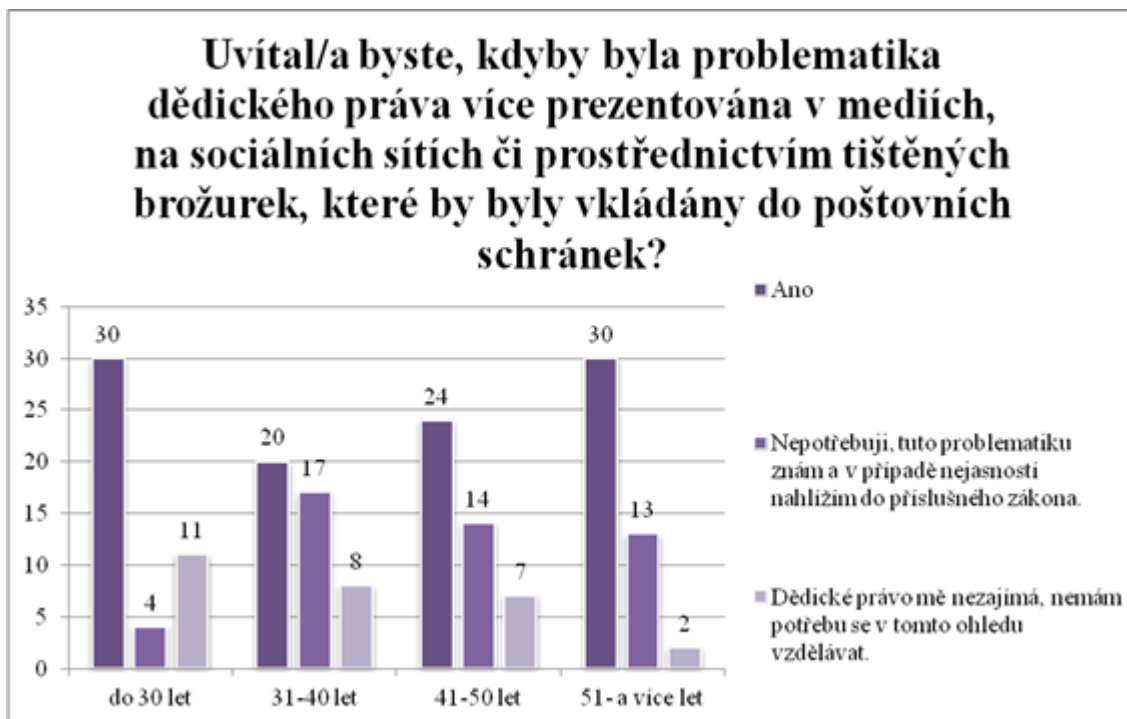
Otázka č. 11 **Máte v současné době sepsanou závěť?**

Graf č. 11 Závěť (Zdroj: vlastní zpracování).

Prostřednictvím této otázky jsem se pokusila zjistit, zda respondenti mají v současné době sepsanou závěť. Z celkového počtu dotazovaných odpovědělo 27 respondentů, že mají a 153 respondentů odpovědělo, že nemají. V procentuálních hodnotách je to tedy 15%, kteří odpověděli ano a 85%, kteří odpověděli ne. Největší výskyt sepsané závěti graf znázorňuje u čtvrté věkové kategorie a nejnižší výskyt je u skupiny respondentů do 30 let.

Otázka č. 12 **Uvítal/a byste, kdyby byla problematika dědického práva více prezentována v mediích, na sociálních sítích či prostřednictvím tištěných brožurek, které by byly vkládány do poštovních schránek?**

Graf č. 12 Prezentování problematiky (Zdroj: vlastní zpracování).

Další otázka v dotazníku měla za cíl zjistit, zda by respondenti uvítali větší prezentování tohoto práva prostřednictvím medií, či tištěných brožur. Výsledek byl překvapující a to, že 104 (57,8%) respondentů odpovědělo, že ano, a další znalosti by uvítali. Zatímco 48 (26,8%) respondentů odpovědělo, že větší prezentování nepotřebují, neboť se domnívají, že znalosti v tomto ohledu jsou pro ně dostatečné a v případě nejasností vědí, kam mají nahlížet a zbytek 28 (15,5%) respondentů využilo třetí možnost a odpovědělo, že je dědické právo nezajímá a nemají potřebu se v něm zdokonalovat. Z těchto získaných poznatků lze konstatovat, že polovina respondentů by tuto možnost využila a uvítala. Nejvyšší počet respondentů, kteří mají k tomuto právu pasivní přístup, se nachází ve skupině první, tedy u respondentů ve věkové hranici do 30 let.

Vyhodnocení výsledků průzkumu:

Hypotéza č. 1 Veřejnost má v tomto právním odvětví dostatek znalostí. Mají vžitý pojem nepominutelného dědice. Vědí, kdo může dědit na základě dědických tříd a také vědí, že součástí dědictví jsou i dluhy zůstavitele.

Hypotéza byla potvrzena.

Na základě výsledků z otázek č. 5, 6, 7 a 8 jsem vyhodnotila tuto hypotézu jako potvrzenou, neboť celková úspěšnost těchto otázek prostřednictvím procentuálních hodnot, je 75,6%. V páté otázce jsem zkoumala, zda respondenti vědí, že dědictví nejsou povinni přijmout. Zde správnou odpověď zvolilo 91,1%. Další otázka, která byla respondentům položena, souvisela s případnými dluhy zůstavitele. Tady jsem se snažila zjistit, zda si myslí, že do pozůstalosti spadají i dluhy. Zde 88,9% respondentů odpovědělo správně a zvolilo možnost ANO. Pojem nepominutelný dědic je u veřejnosti ještě tzv. oříšek. Dle získaných výsledků si jej respondenti nejčastěji zaměňují s rodiči zůstavitele. Dědění prostřednictvím dědických tříd je ve společnosti celkem vžitá problematika. 120 respondentů ze 180 ví, že dědit podle dědických tříd může pozůstalý manžel, předci a sourozenci zůstavitele, děti sourozenců zůstavitele a jejich děti. Kdybych měla na závěr zhodnotit, která věková hranice je se svými znalostmi na tom nejlépe, byla by to skupina první, tedy respondenti do 30 let, neboť právě tito respondenti ve třech otázkách odpověděli s největším počtem správných odpovědí (otázka č. 5, otázka č. 6 a otázka č. 8).

Hypotéza č. 2 Respondenti považují za povinnost svůj získaný majetek jednou odkázat svým potomkům.

Hypotéza nebyla potvrzena.

Na základě odpovědí získané z otázky č. 10 bylo zjištěno, že jen 28 respondentů ze 180 souhlasí s názorem, že je povinností každého rodiče odkázat svůj majetek jednou svým potomkům. Na základě této skutečnosti, kde je jednoznačně vidět převaha respondentů, kteří s tímto názorem nesouhlasí, vyhodnocuji tuto hypotézu jako nepotvrzenou.

Tuto hypotézu jsem stanovila na základě mého vlastního názoru. Chtěla bych tedy zdůraznit, že zákon takovou povinnost v žádném případě neukládá, a jak zůstavitel naloží se svým majetkem, opravdu záleží pouze na jeho vůli. Můj názor se opírá

o zásady spravedlnosti, o tradice a také o tzv. morální povinnost. Tuto „povinnost rodičů vůči dětem“ lze také prezentovat jako možný projev druhé zásady dědického práva. Neboť právě tato zásada podporuje zůstavitele v jeho starostlivosti vůči jeho blízkým. Není tomu tak dávno, kdy se na budování majetku podílelo i více generací a následné dědění statků a gruntů v té době bylo samozřejmostí. Zůstavitel tehdy totiž předpokládal, že potomek v budování předmětného majetku bude pokračovat.

Pokud se tedy u potomků nevyskytuje některý z důvodů, které uvádí občanský zákoník v sekci vydědění, domnívám se, že není vhodné podarovat pouze jednoho ze dvou potomků, popř. ani jednoho. Pokud bych mohla tento názor přenést do praktického příkladu, kde by zůstavitel měl dva potomky, kteří by vedli spořádaný život a o zůstavitele se starali s péčí a láskou, neviděla bych zde důvod, proč by majetek měl získat pouze jeden z nich, nebo dokonce právnická osoba např. obec. Dále jsem tento názor v práci jako hypotézu použila, neboť znám z okolí takový případ, kdy byl majetek odkázán pouze jednomu ze sourozenců. Takové rozdělení považuji za nespravedlivé a nemorální. Samozřejmě je to věc názoru a je to otázka na dlouhé polemizování.

Shrnutí šetření

Výsledky dotazníkového šetření poukazují na to, že nejvíce respondentů, kteří znají způsoby pro naložení se svým majetkem pro případ smrti, vychází z věkové kategorie 51 a více let. Dále výsledky poukázaly na skutečnost, že 67,8% (78 respondentů ze 115) by pro své pořízení využilo závěť. Dalších 18,3% (21 respondentů ze 115) by majetek darovali během jejich života a 10,4% (12 respondentů ze 115) by žádného institutu dědického práva nevyužilo a rozdělení majetku by nechalo na základě dědické posloupnosti.

Vědomosti respondentů ohledně náležitostí závětí se ukázala ve třetí otázce mého dotazníku. Ze získaných odpovědí lze tvrdit, že nejčastější odpovědí byl vlastnoruční podpis zůstavitele, dále pak iniciály zůstavitele a iniciály dědice. Třetí nejčastější odpovědí bylo přesné definování majetku, který je předmětem závěti, dále pak 5 respondentů odpovědělo, že součástí závěti musí být svobodná vůle zůstavitele, a pouze jeden respondent uvedl, že při sepsání závěti nesmí být opomenut nepominutelný dědic, pokud nějaký je.

Další část mého dotazníku zkoumala, zda si respondenti myslí, že je jejich povinností dědictví přijmout. Zde 91,1% respondentů uvedlo, že přijmout dědictví nemusí, což také byla správná odpověď. Největší počet správných odpovědí se ukázal ve věkové kategorii 51 a více let. Zde odpovědělo správně 43 respondentů ze 45. Zatímco věková kategorie 51 a více let má v tomto ohledu téměř jasno, ve věkové kategorii 31 – 40 let se chybovalo více, neboť zde chybnou odpověď zvolilo 7 respondentů ze 45. Vzhledem tomu, že na tuto otázku chybně odpovědělo z celkového počtu pouze 16 (8,9%) respondentů a úspěšnost díky tomu je 91,1%, lze tvrdit, že respondenti, až na pár výjimek, mají v tomto ohledu jasno.

Další problematikou, kterou se dotazník zabýval, byly dluhy zůstavitele, kde otázka zněla, zda jsou dluhy zůstavitele součástí pozůstalosti. I přesto, že se chybovalo v každé věkové kategorii, lze soudit, že i s tímto faktem jsou respondenti srozuměni. Úspěšnost u této otázky byla 88,9%. Nejméně záporných odpovědí bylo u respondentů do 30 let a nejvíce záporných odpovědí bylo ve věkové kategorii 41 – 50 let.

V další části dotazníku byly otázky, které měly za cíl zjistit znalosti ohledně nepominutelného dědice, dědických tříd a důvodů, které slouží k vydědění potomka. Co se týče nepominutelného dědice, tady se nabízely tři odpovědi, ze kterých si měl

respondent vybrat a zvolit tu odpověď, která nejlépe vystihuje tento pojem. Výsledky byly opět velmi podobné a je velice těžké hodnotit, která věková hranice je na tom se svými znalostmi lépe. Nicméně, pod pojmem nepominutelný dědic si 70 respondentů představuje pozůstalého manžela, 10 respondentů rodiče zůstavitele a 100 respondentů potomka zůstavitele. Správná odpověď v tomto případě byla potomek. Pokud bych měla zvolit skupinu respondentů, u které se vyskytoval největší počet správných odpovědí, byla by to věková hranice 51 a více let. U problematiky dědických tříd se opakoval stejný postup jako u předešlé otázky. Opět zde měli respondenti na výběr ze tří možností a měli vybrat správnou odpověď. 120 respondentů v otázce, kdo může dědit na základě dědických tříd, odpovědělo správně a zvolilo, že dědit na základě dědických tříd může pozůstalý manžel (registrovaný partner), potomci, předci a sourozenci zůstavitele, děti sourozenců zůstavitele a jejich děti. Úspěšnost v této otázce byla 66,7% a nejvíce správných odpovědí bylo ve věkové kategorii do 30 let a v kategorii 31 – 40 let. Co se týká problematiky vydědění nepominutelného dědice, tak tady jsem si dala za cíl zjistit, zda jsou si respondenti vědomi, že vydědit potomka lze pouze na základě důvodů, které uvádí zákon. Dle výsledků je zřejmé, že respondenti věkových kategorií do 30 let a 31-40 let si často myslí, že vydědit potomka jde pro jakýkoliv důvod, že k vydědění vlastně žádný důvod ani člověk nepotřebuje, neboť je jen na něm, jak naloží se svým majetkem. U kategorie 41-50 let a 51 a více let jsou výsledky opačné, neboť tam vědí, že vydědit potomka lze pouze na základě důvodu, který stanoví zákon. Celková úspěšnost u této otázky byla 62,8%.

Poslední část dotazníku byla věnována názorům respondentů. Byly jim pokládány otázky, na které není nikde napsaná správná odpověď. Cílem této části bylo zjistit, zda se respondenti o tuto problematiku zajímají, zda mají sepsanou závěť a zda se ztotožňují s názorem, že je povinností každého rodiče svůj získaný majetek jednou odkázat svým potomkům. V otázce č. 10 měli respondenti odpovědět, zda se ztotožňují s názorem, že je povinností každého rodiče svůj získaný majetek odkázat jednou svým potomkům. 84,4% (152) respondentů zde odpovědělo, že se s tímto názorem neztotožňují. Zbýlých 15,6% (28) odpovědělo kladně a s názorem souhlasí. Co se týká sepsání závěti, tak v současné době má z celkového počtu respondentů sepsanou závěť celkem 27 respondentů. Největší výskyt kladné odpovědi na tuto otázku byl u kategorie 51 a více let, neboť tam mají závěť sepsáno 11 respondentů. Poslední otázka dotazníku se zaměřila na zájem respondentů o více prezentování této problematiky, například prostřednictvím tištěných brožurek či prostřednictvím sociálních sítí. Zde 100

respondentů odpovědělo, že by o více prezentování tohoto odvětví práva zájem mělo. 48 respondentů uvedlo, že tuto problematiku zná a v případě nejasností vědí, který právní předpis tuto problematiku upravuje, a 28 respondentů uvedlo, že se o tuto oblast práva nezajímá a nemá potřebu se v něm jakkoliv zdokonalovat.

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo poskytnout ucelený přehled o dědickém právu, který je obsažen v zákoně č. 89/2014 Sb., občanský zákoník a prostřednictvím praktické části zjistit, jaké jsou vědomosti veřejnosti ohledně této právní problematiky. Teoretická část se v několika kapitolách věnovala obecnému dědickému právu, kde byly zmíněny základní pojmy, jako je dědické právo, dědictví a pozůstalost. V dalších kapitolách se již práce věnovala jednotlivým dědickým institutům a v poslední kapitole teoretické části práce stručně pojednávala o řízení o pozůstalosti.

Druhá část této bakalářské práce, tedy část empirická, se zabývala dotazníkovému šetření a následně pak zjištěným výsledkům. Praktická část obsahovala dvě mnou stanovené hypotézy. První hypotéza spočívala v tom, že respondenti mají ohledně dědického práva dostatek znalostí. Vědí, kdo je nepominutelný dědic a také vědí, kdo dědí na základě dědických tříd. Tato hypotéza se mi potvrdila, neboť úspěšnost u otázek, týkající se právě vědomostí respondentů na toto téma, byla 75,6%. Druhá hypotéza představovala můj vlastní názor. Zajímalo mě, zda si také respondenti myslí, že je morální povinností každého rodiče svůj získaný majetek jednou odkázat svým potomkům. Tato hypotéza se nepotvrdila, neboť s tímto názorem souhlasilo pouze 28 respondentů ze 180. Pomocí získaných výsledků se podařilo zjistit, že respondenti znají možnosti, jak naložit se svým majetkem, že vědí, že součástí dědictví jsou i dluhy zůstavitele a že v žádném případě nejsou povinni dědictví přijmout. Dále bylo zjištěno, že 100 respondentů ze 180 by rádo využilo možnost se v tomto právním odvětví dále vzdělávat.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. KOVÁŘOVÁ, D., Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka. Praha: Leges, 2015. 288s. ISBN 978-80-7502-097-0.
2. SCHELLEOVÁ, I., Dědictví a dědické právo. Brno: Computer Press, 2007. 228s. ISBN 978-80-251-1659-3.
3. NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M., Nový občanský zákoník. Praha: Grada, 2014. 143s. ISBN 978-80-247-5168-9.
4. ŠEŠINA, M., MUZIKÁŘ, L., DOBIÁŠ, P. Dědické právo. Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního. Praha: Leges, 2019. 896s. ISBN 978-80-7502-345-2.
5. BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. Nový občanský zákoník nejdůležitější změny. Olomouc: Anag, 2013. 375s. ISBN 978-80-7263-819-2.
6. ŠEVČÍK, L., Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva. Brno: BizBooks, 2013. 216s. ISBN 978-80-2650-071-1.
7. WELLECH, E., Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku. Brno: BizBooks, 2014. 99s. ISBN 978-80-265-0218-0.
8. BEZOUŠKA, P., BEDNÁŘ, V., BERNÁŠEK, M., Soukromé právo pro neprávnický. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). 183s. ISBN 80-86473-53-8.

Elektronické zdroje

1. DRAHOVSKÝ, O. Darování pro případ smrti – kam s ním? Ad notam časopis českého notářství [online]. 2019 [cit. 2020-02-20]. Dostupné z WWW: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_4_2019_web.pdf
2. TALANDA, A. a TALANOVÁ I. Darování pro případ smrti. Časopis pro právní vědu a praxi [online]. 2015 [cit. 2020-02-22]. Dostupné z <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5314/4399>.
3. Dědické právo: Zákonná posloupnost dědiců. Notářská komora České republiky [online]. 2017 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_330-dedicke-pravo-zakonna-posloupnost-dedicu
4. Projednání pozůstalosti. Notářská komora České republiky [online].[cit. 2020-02-18]. Dostupné z <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/projednani-pozustalosti>

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. PARLAMENT. Zákon č. 89/2012 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In Sbíрка zákonů České republiky. 2012, částka 33, s. 1026-1367.

- Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2012&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=16>>
. ISSN 1211-1244.
2. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 40/1964 ze dne 20. února 1964 občanský zákoník. In Sbirka zákonů České socialistické republiky. 1964, částka 19, s. 202-248. Dostupné z WWW: <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1964&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=8>>.
 3. ČESKO. PARLAMENT. Zákon č. 292/2013 ze dne 12. září 2013 o zvláštních řízeních soudních. In Sbirka zákonů České republiky. 2012, částka 112, s. 3186-3256. Dostupné z WWW: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2013&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=8>.
ISSN 1211-1244.

Diplomové a rigorózní práce

1. PŘÍHODOVÁ, M. *Závěť*. Praha, 2016. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta. Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.
2. HALUŠKA, T. *Odkaz NOZ* [online]. Olomouc, 2018 [cit. 2020-03-02]. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. Vedoucí diplomové práce: JUDr. Václav Bednář, Ph.D. Dostupné z: https://theses.cz/id/htawx3/Tom_Haluka_Odkaz_v_NOZ.pdf.
3. CHARVÁTOVÁ, K. *Dědické řízení v České republice* [online]. Praha, 2014 [cit. 2020-02-08]. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce: doc. JUDr. Michal Spirit, Ph.D. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/ek170x/>>.

Seznam zkratk

OZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

NOZ - zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ZŘS - zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Přílohy

Příloha č. 1 Dotazník pro respondenty

Příloha č. 1 **Dotazník pro respondenty**

Vážená paní, vážený pane,

dovolte mi se na Vás obrátit se žádostí o vyplnění tohoto dotazníku, který je zaměřen na problematiku dědického práva. Dotazníkové šetření má za cíl zjistit, jaká je informovanost veřejnosti o dědickém právu a jaký názor mají na pořízení pro případ smrti lidí v dnešní společnosti.

Dotazník je anonymní a všechny Vámi poskytnuté údaje budou využity pouze k provedení studie, která slouží ke zpracování bakalářské práce. V otázkách, kde máte na výběr několik možností, prosím zaškrtněte pouze tu variantu, která co nejlépe vystihuje Váš názor. V případě otevřené otázky prosím napište Vaši odpověď na příslušnou řádku.

Děkuji Vám mnohokrát za Váš čas, který strávíte vyplňováním tohoto dotazníku.

Rosíková Šárka

1. Vaše věková hranice?

- a) do 30 let
- b) 31 – 40 let
- c) 41 – 50 let
- d) 51 a více let

2. Víte, jakým způsobem můžete naložit pro případ se svým majetkem?

- a) ano
- b) ne

3. Jaký způsob byste Vy sám zvolil a doporučil?

Neodpovídejte prosím na tuto otázku, pokud jste v otázce č. 2 odpověděli NE.

4. Víte, co musí závěť obsahovat, aby byla platná? Uveďte alespoň 2 příklady.

5. Myslíte si, že je člověk vždy povinen dědictví přijmout?

- a) Ano
- b) Ne

6. Jsou součástí dědictví i dluhy zůstavitele?

- a) Ano
- b) Ne

7. Kdo je podle Vás nepominutelný dědic?

- a) Pozůstalý manžel (registrovaný partner), popř. osoba, která žila se zůstavitelem alespoň rok ve společné domácnosti
- b) Potomek zůstavitele
- c) Rodič zůstavitele

8. Kdo může dědit ze zákona, podle tzv. dědických tříd?

- a) Pozůstalý manžel (registrovaný partner), potomci, předci a sourozenci zůstavitele, děti sourozenců zůstavitele a jejich děti
- b) Pouze potomek zůstavitele a pozůstalý manžel (registrovaný partner)
- c) Kdokoliv

9. Z jakého důvodu mohu vydědit svého potomka?

- a) Žádný důvod k vydědění nepotřebuji, záleží pouze na mně, jak se svým majetkem pro případ smrti naložím
- b) Pouze z důvodů, které uvádí zákon

10. Ztotožňujete se s názorem, že je povinností každého rodiče odkázat svůj majetek svým potomkům?

- a) Ano
- b) Ne

11. Máte v současné době sepsanou závěť?

- a) Ano
- b) Ne

12. Uvítal/a byste, kdyby byla problematika dědického práva více prezentována v médiích, na sociálních sítích či prostřednictvím tištěných brožurek, které by byly vkládány do poštovních schránek?

- a) Ano
- b) Nepotřebuji, tuto problematiku znám a v případě nejasností nahlížím do příslušného zákona
- c) Dědické právo mě nezajímá, nemám potřebu se v tomto ohledu vzdělávat